

UNGDOMS- RÖRELSEN I SIFFROR 2023

© 2023 LSU - Sveriges barn- och ungdomsorganisationer

Text: Ella Coogan

Layout: Evelina Bravo

FÖRORD

De senaste åren har kännetecknats av snabba förändringar, oroliga och osäkra tider, och ett globalt krympande utrymme för civilsamhället. Den påbörjade återhämtningen efter pandemin överskuggades snabbt av krig i Europa och stigande inflation med den rådande lågkonjunkturen som följd. Kriserna avlöser varandra vilket gör framtiden oförutsägbar, med det är också i tider av kriser som dörrar öppnas för nytänkande och för att forma visioner för en ljusare framtid.

Denna rapport ger en värdefull inblick i barn- och ungdomsorganisationernas kapacitet och ungdomsrörelsens demografi. Den ger oss möjlighet att identifiera och förstå vilka effekter som samtiden har på verksamheterna – som exempelvis pandemin, den tillfälliga höjningen av statsbidraget eller ökade nivåer av hat och hot. Att fortsätta följa upp ungdomsrörelsens sociala och ekonomiska förutsättningar är viktigt för att förstå hur samtiden och politiska beslut påverkar barn och ungas möjligheter att organisera sig och göra sina röster hörda. Därför är det glädjande att vi nu kan publicera den åttonde upplagan av Ungdomsrörelsen i siffror.

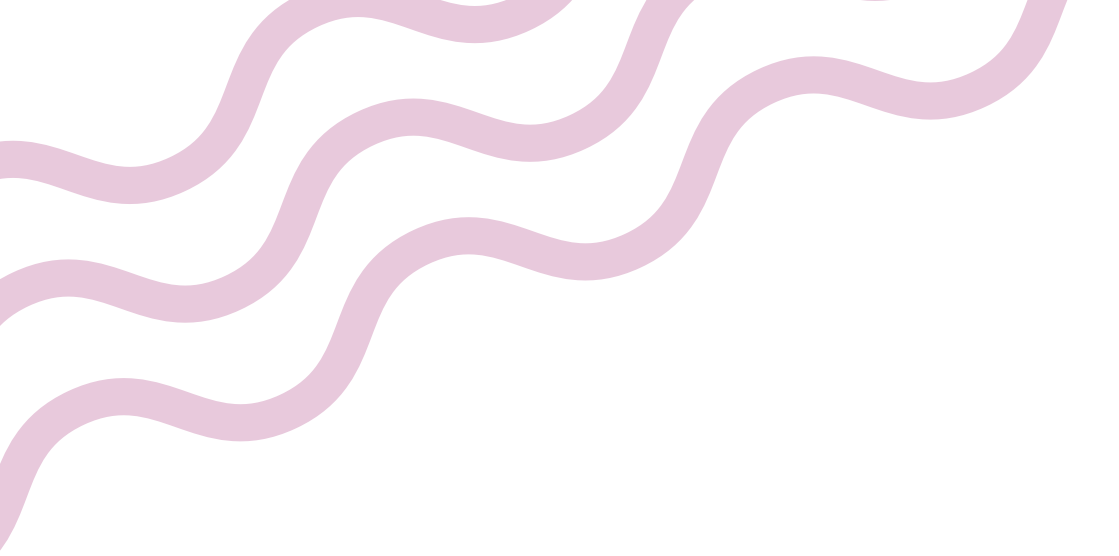
Barn- och ungdomsorganisationernas unika möjlighet att samla barn och unga, skapa gemenskap och bidra till en känsla av meningsfullhet är helt avgörande som motkraft till ofrivillig ensamhet och psykisk ohälsa – som tråkigt nog ökade under pandemiåren. Ungdomsrörelsens förmåga till att ställa om, att vara innovativa och fantasifulle, och att hitta nya forum för unga att organisera sig, visar också på hur stark och livskraftig vår rörelse är. För att ungdomsrörelsen nu efter pandemiåren ska orka resan tillbaka mot stabilitet och samtidigt ta sig an alla de utmaningar som vår samtid medför så krävs också förutsättningar för att få stå stadigt.

De här tiderna kräver stora och permanenta satsningar på barn och ungas egna organisering – inte tillfälliga bidrag och osäkra besked. Unga är samtiden och framtiden, och barn- och ungdomsorganisationerna är plattformen för att deras röster ska kunna göras hörda. Det är nu dags att ge organisationerna det erkännandet som de förtjänar och de förutsättningar som gör deras centrala roll i demokratin möjlig!

Ungdomsrörelsen har många gånger tidigare gett prov på att möta barn och ungas oro och frustration genom att öppna dörrarna för fler att kanalisera sitt engagemang för positiv samhällsförändring. För att det ska bli möjligt för barn- och ungdomsorganisationer att växla upp och engagera fler behöver förutsättningarna för det unga föreningslivet dramatiskt förbättras.

Noura Berrouba
Ordförande LSU

UNGDOMSRÖRELSEN I SIFFROR 2023

ORGANISATION OCH INTERNA FÖRUTSÄTTNINGAR	8
UNGDOMSRÖRELSENS EKONOMI	16
POLITISK PÅVERKAN OCH DEMOKRATISKT DELTAGANDE	26
AVSLUTANDE REFLEKTIONER	35

FOKUS: KLIMAT

KLIMATRÖRELSENS UTRYMME FORTSÄTTER ATT KRYMPA	39
CONCORD	41
FRIDAYS FOR FUTURE	47
SÁMINUORRA	54

**UNGDOMS-
RÖRELSEN
I SIFFROR
2023**

INLEDNING OCH UPPLÄGG

Ungdomsrörelsen i siffror 2023 innehåller statistik om LSU:s medlemsorganisationer från perioden februari 2022 till mars 2023. LSU har gett ut denna årliga rapport sedan 2015 och dess viktigaste syfte är att följa upp ungdomsrörelsens ekonomiska och sociala förutsättningar och att identifiera viktiga trender inom det unga civilsamhället.

En av de glädjande trender vi kan se i årets upplaga är att ungdomsrörelsen växer! Ungdom runt om i landet har anslutit sig till det unga civilsamhällets verksamheter och får därmed ingå i gemenskapen och ta del av en mångfald av aktiviteter. Engagemang ger unga social meningsfullhet, forum att påverka samhället och politiken, möjlighet att ta sig an sitt första förtroendeuppdrag och delta på årsmöten. Ja, listan kan göras lång. Den professionella ungdomsrörelsen har också stärkts, både genom fler anställda och en högre andel förtroendevalda.

Det är nu viktigare än någonsin att det unga civilsamhället får förutsättningar att ta hand om alla de unga röster som organiserat sig för att påverka samhällsutvecklingen. Trots tillfälligt höjda anslag så ökar den ekonomiska instabiliteten i organisationerna, vilket är föga förvånande med tanke på de kraftigt ökade omkostnaderna till följd av det ekonomiska läget.

Årets rapport är den åttonde i sitt slag och vi fortsätter att följa upp de centrala teman som funnits med i våra medlemsundersökningar i många år. Rapporten visar bland annat hur ökat hat och hot påverkar verksamheterna. Den presenterar också utvecklingen av det krympande utrymmet i ungdomsrörelsen och hur hållbart engagemanget är i organisationerna. Den första delen av rapporten består av statistik som är hämtad från vår medlemsundersökning LSU koll 2023. Den skickades ut till våra medlemmar 23 januari och stängde den 31 mars. Enkäten besvarades av 60 organisationer och ger därmed en svarsfrekvens på 72 procent av våra medlemsorganisationer. Vi vill passa på att rikta ett stort tack till alla som svarade!

Precis som tidigare år har rapporten en andra del där vi djupdyker i ett aktuellt ämne. Årets fokus är ett reportage som är sprunget ur slutsatserna av klimatkonferensen Stockholm +50, civilsamhällets krympande utrymmet i klimatfrågorna och ungas inflytande i klimatarbetet. Här får vi följa med Tova Lindqvist, policyutvecklare på LSU, i samtal med olika aktörer om hur man kan påverka klimatpolitiken och vilka utmaningar som man som rörelse står inför idag. Stort tack till Concord, Fridays For Future och Sáminuorra för ert engagemang och alla de tankar och erfarenheter som ni delat med er av!

ORGANISATION & INTERNA FÖRUTSÄTTNINGAR

VAD ÄR UNGDOMSRÖRELSEN?

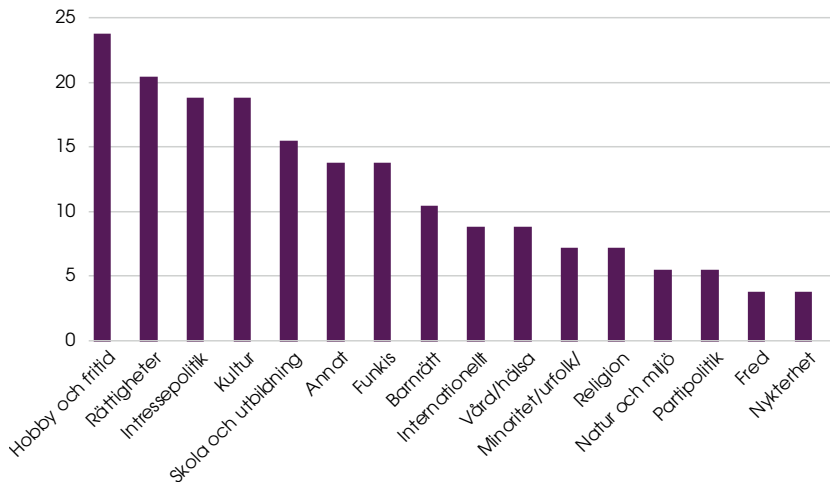
Ungdomsrörelsen samlar över 650,000 barn och unga och är helt unik i sin karaktär och sammansättning. Här möts unga i olika åldrar, från olika platser, med olika förutsättningar och intressen. Genom ungdomsorganisationer får de möjlighet att påverka samhällsutvecklingen, verka för viktiga frågor som ligger dem varmt om hjärtat och utöva sina demokratiska rättigheter.

Ungdomsrörelsen är ensam i sitt slag. Genom att förena social meningsfullhet med plattformar för politiskt påverkansarbete är den både en demokratiskola såväl som en samlingspunkt för gemensamma intressen. Livskraftiga organisationer ger möjligheter för barn och unga att påverka samhällsutvecklingen och är i slutändan en grundläggande förutsättning för en fungerande demokrati.

Inom begreppet ungdomsrörelsen ryms alla typer av organisationer – från politiska ungdomsförbund till intresseorganisationer som företräder minoriteter, personer med funktionsnedsättning eller elevrörelsen. Här finns spetskompetens och ett ungt perspektiv på aktiesparande, biologisk mångfald, rymdforskning, djurskydd, avhopparverksamhet, radioproduktion, kulturfrågor, framtidens forskning, spelkultur. Ja, listan kan göras lång.

Organisationernas egen självklassificering av organisationstyp understryker också ungdomsrörelsens bredd. Många medlemsorganisationer samlar barn och unga inom ramen för fritid och hobbyrelaterade aktiviteter. Där utforskas allt från naturen till kulturen. Tusentals unga är också engagerade i de rättighetsbaserade organisationerna. De lyfter varje dag livsviktiga och normkritiska perspektiv inom en rad av olika områden – från sexuell och reproduktiv hälsa till funktionsrätt eller barnrätt. Intressepolitiska organisationer har också en stor plats i ungdomsrörelsen. Tillsammans besitter de stora kunskaper i en mångfald av frågor och ideologier.

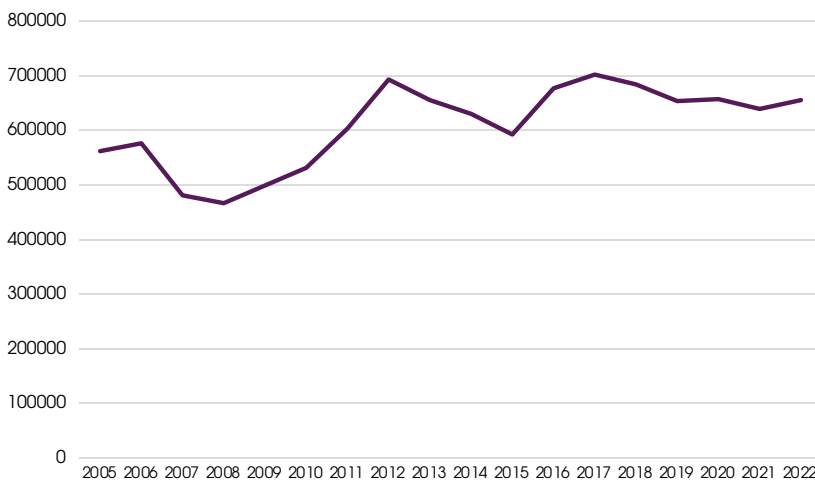

* Typ av organisation, LSU Koll 2023

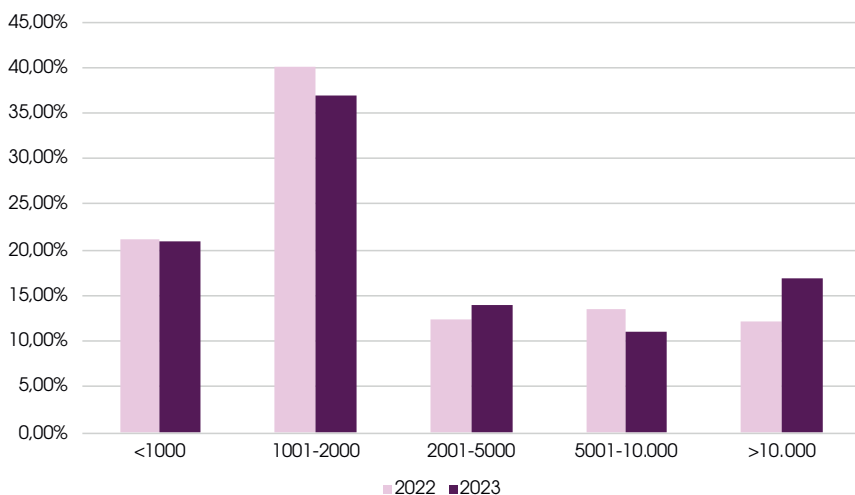
MEDLEMMAR

Varje år inhämtar vi statistik från Myndigheten för Ungdoms- och civilsamhällesfrågor (härefter MUCF) om ungdomsrörelsens storlek utifrån de medlemsunderlag som de ansökande organisationerna beviljats statsbidrag. En undantagsåtgärd som infördes under pandemin var att organisationerna fick välja vilket underlagsår de ville söka på. Detta innebär att medlemsunderlagen varierar mellan 2019–2021 och vi kan därför inte fastslå den exakta storleken på ungdomsrörelsen 2023.

* Bidragsgrundande medlemmar (16–25 år) 2004–2023. Statistik från MUCF.

Årets siffror indikerar dock att ungdomsrörelsen växer! Antalet beviljade organisationer är samma som föregående år (114 stycken), men däremot har antal medlemskap ökat med nästan 4,000, medlemmar. Det innebär att ungdomsrörelsen idag består av 659,787 medlemmar, baserat på de underlag som inhämtats från MUCF. Det är svårt att helt säkert säga vad denna ökning beror på, men det är troligt att det har att göra med pandemins avslut och att samhället återigen slagit upp sina dörrar för fysiska möten och meningsfulla sammanhang. En annan möjlig förklaring är att de ökade resurserna till de statsbidragsberättigade organisationerna inneburit en ökad medlemsrekrytering.

* Medlemsantal, LSU:s medlemsorganisationer, LSU koll 2023

En liknande trend bekräftas när vi fokuserar på LSU:s medlemsorganisationer. Andelen organisationer som har över 10,000 medlemmar ökar. Det är dock viktigt att nämna att några större organisationer som inte deltog förra året finns representerade i årets statistik. Alla statsbidragsberättigade organisationer är inte medlemmar hos LSU. Av den anledningen och på grund av pandemiundantag i statsbidragsansökningarna, kan vi inte säkerställa ett samband mellan våra medlemssiffror och MUCF:s underlag. Vi noterar dock vad som verkar vara en trend som bör bevakas och kommer att fortsätta följa upp hur ungdomsrörelsen påverkats av – och återhämtat sig från – pandemin.

På grund av de eftersläpande medlemssiffrorna kan vi inte heller säkert säga hur pandemin påverkat medlemsantalen i organisationerna. I förra årets upplaga av Ungdomsrörelsen i siffror ställde vi däremot frågan vilka konsekvenser som organisationerna upplevde att pandemin fått för deras verksamhet. Då kunde vi se att pandemiåtgärderna bidrog till att nästan 90 procent upplevde en försvårad medlemsrekrytering och 80 procent upplevde ett minskat medlemsengagemang. Samtidigt fanns det också vissa positiva effekter: möjligheter att nå nya målgrupper och förbättrade förutsättningar att förena medlemmar runt om i landet genom digitala rum.

**ÖVER
HÄLFTEN**

**av organisationerna
har fått starta om
sina verksamheter
efter pandemin**

I år frågade vi istället organisationerna hur lokalföreningarnas verksamhet påverkats av pandemin och vad som bäst beskriver deras nuvarande status. Över hälften av organisationerna uppgav att lokala verksamheter och föreningar fått starta om sina verksamheter. 14 procent uppgav att föreningarna har samma status som innan pandemin och 12 procent menade att de nu fokuserar på att starta nya föreningar på platser där de inte haft verksamhet innan pandemin. Endast i tre procent av fallen är de lokala föreningarna starkare nu än innan pandemin. I de övriga svaren och kommentarerna nämner flera organisationer att de upplever en kombination av alternativen, att vissa lokalföreningar haft lättare att återhämta sig samtidigt som andra föreningar fortfarande kämpar med att komma igång med aktiviteter och få tillbaka medlemmar.

12%

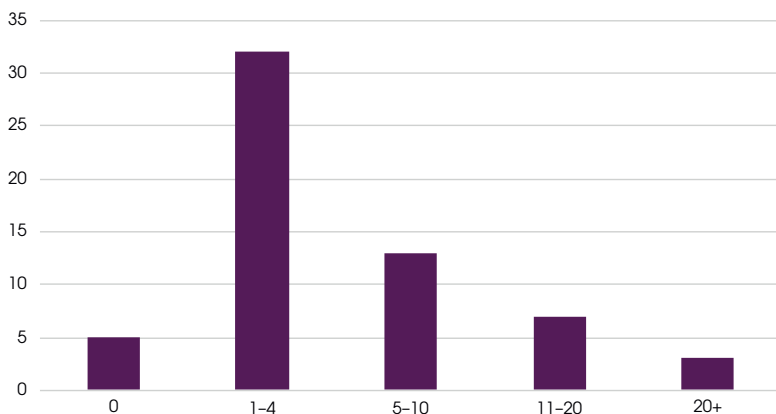
**fokuserar på att
starta nya
föreningar på nya
platser efter
pandemin**

DEN PROFESSIONELLA UNGDOMSRÖRELSEN

Antalet heltidstjänster i ungdomsrörelsen har ökat, från 457 heltidsanställda fördelat på 67 svarande organisationer (2022) till 481 heltidstjänster fördelat på 60 svarande organisationer (2023). Trots att det inte är en radikal ökning av heltidstjänster så är det glädjande att det går åt rätt håll. Möjligheten att ha personal är oundgänglig för en organisations verksamhet, både för verksamhetsstöd och externt arbete såväl som för representation och att kunna arbeta med påverkansarbete.

Det finns fortfarande en stor spridning av antal anställda i organisationerna i underlaget. Vissa organisationer har mer än fem anställda medan andra helt saknar personal. Trots det ser vi att det skett en positiv utveckling, fler organisationer har i år fler heltidsanställda jämfört med föregående år. Det är också glädjande att andelen organisationer som saknar heltidsanställda minskar. De flesta barn- och ungdomsorganisationer har 1–4 heltidsanställda, en siffra som verkar bestå när vi jämför med tidigare år. Tre av LSU:s medlemmar har över 20 anställda, varav en av dem sticker ut med över 100 heltidstjänster.

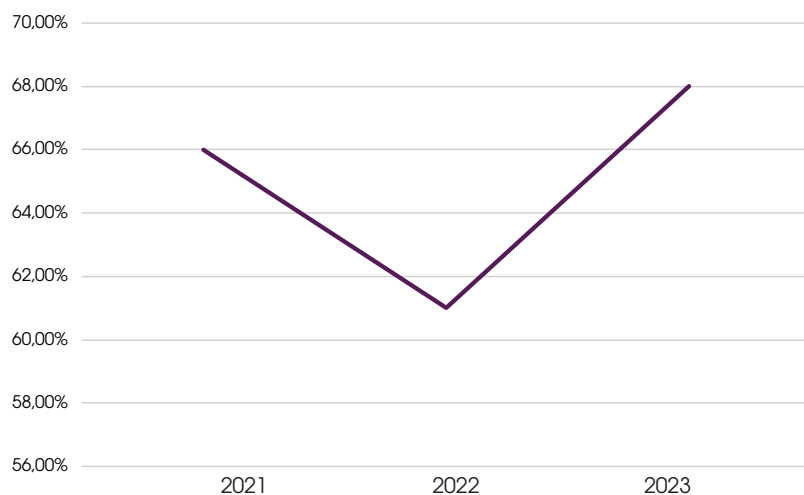
Vi vet sedan innan att pandemin påverkat möjligheten att ha kvar anställda i organisationerna. I förra årets upplaga av Ungdomsrörelsen i siffror angav sju procent att de behövt säga upp personal och endast sex procent hade tagit del av permitteringsstöden. Den främsta anledningen till att ungdomsrörelsen trots detta haft möjlighet att behålla en stor del av sina anställda och fortsatt vara en attraktiv arbetsplats är de olika statliga stöd som erbjudits – tillfälligt sänkta arbetsgivaravgifter och större ekonomiska medel till barn- och ungdomsorganisationer. De höjda anslagen kombinerat med återstarten av verksamheterna är nog den främsta förklaringen till ökningen av antalet heltidstjänster.

* Antal heltidstjänster, LSU koll 2023

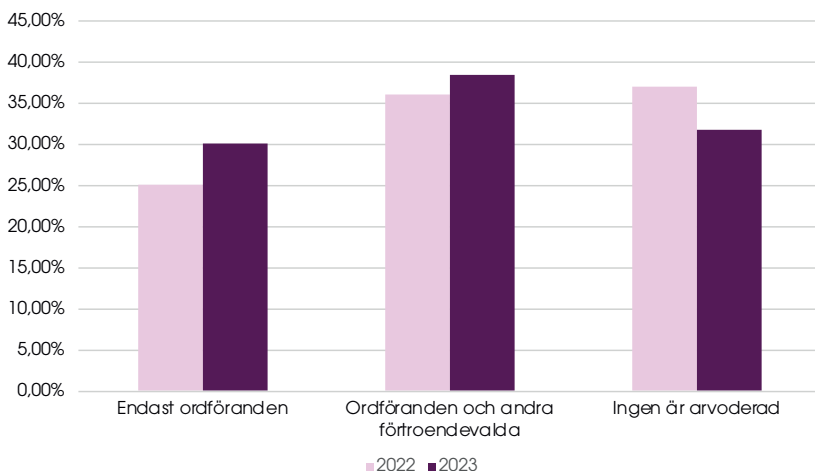
För att barn- och ungdomsorganisationer ska fortsätta vara en viktig sektor i arbetslivet tillsammans med övriga civilsamhället krävs också rätt förutsättningar. Att vara anställd i ungdomsrörelsen innebär inte bara en möjlighet att få utveckla sitt ledarskap, arbetsgivarskap och sin kunskap om arbetsmiljö, utan också möjligheten att kombinera sitt arbetsliv med sina intressen. I en demokratisk kontext är det unga föreningslivet också en viktig plattform för att unga med olika bakgrund ska få mötas och lära sig om viktiga funktioner och rättigheter i såväl arbetslivet som samhället i stort. Denna kombination av engagemang och arbete är unik i sitt slag.

Arvoderingar

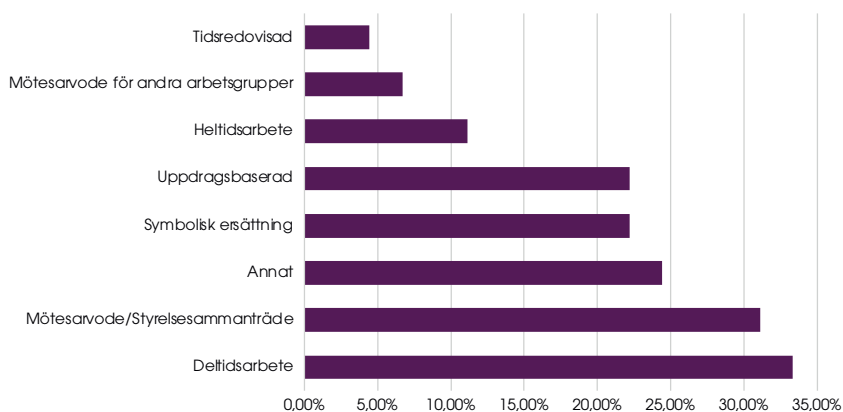
* Antal arvoderade i Ungdomsrörelsen, LSU koll 2023

I takt med att ungdomsrörelsen växer i antalet anställningar visar också våra siffror en positiv utveckling av antalet arvoderade förtroendevalda. Totalt sett arvoderar 68 procent av våra medlemsorganisationer sin ordförande och/eller andra förtroendevalda. Detta innebär en ökning med sju procent sedan förra året. 30 procent av organisationerna arvoderar endast sin ordförande och nästan 40 procent arvoderar även fler förtroendevalda. Färre organisationer saknar arvoderade förtroendevalda jämfört med föregående år.

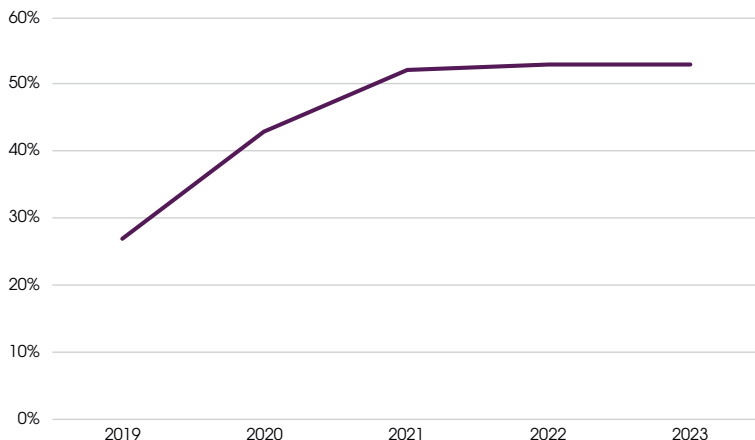
* Fördelning av arvoden, LSU koll 2023

Den genomsnittliga graden av en ordförandes arvodering motsvarar ungefär en halvtid av uppdraget. Den vanligaste typen av arvodering har skiftat från uppdragsbaserad arvodering till deltidarbete när vi jämför med tidigare år. Detta innebär att det är tiden som ligger till grund för arvoderingen snarare än aktiviteterna eller verksamheten och ger större möjligheter att långsiktigt planera sitt uppdrag och bättre möjlighet att skapa hållbara förutsättningar för sin roll. Färre organisationer har heltidsarvoderade förtroendevalda jämfört med förra året, från 18 procent 2022 till 12 procent i år.

* Typ av arvodering, LSU Koll 2023

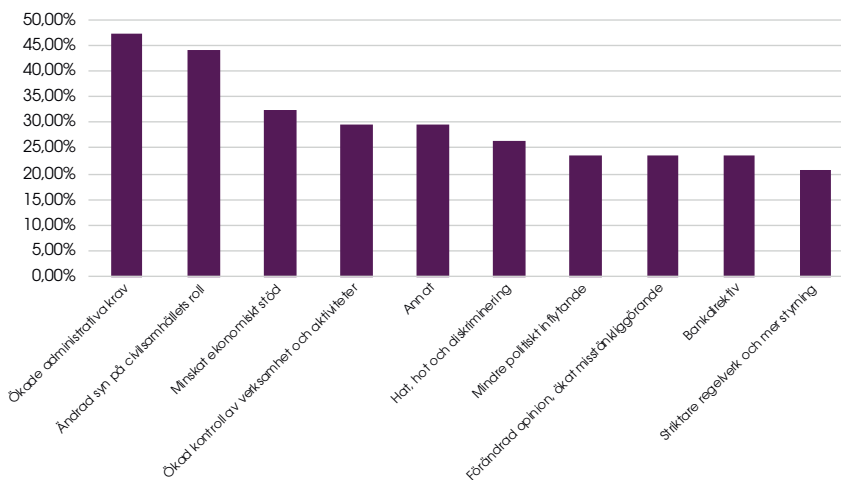
KRYMPANDE UTRYMME

* Organisationer som upplever krympande demokratiskt utrymme, LSU koll 2023

Ungdomsrörelsens utrymme fortsätter att krympa. Sedan 2019 fram till idag har andelen organisationer som uppgett att utrymmet krymper ökat med 28 procent. Det innebär en fördubbling av organisationer som upplever att möjligheten att påverka samhällsutvecklingen har försämrats. Det är allvarliga siffror. Inom ramen för det krympande utrymmet ryms flera kriterier: minskade ekonomiska resurser, mer hat och hot, ökade administrativa krav, byråkratiska hinder, mindre inflytande i politiska processer och en förskjutning av civilsamhällets roll från idébärare till serviceutförare.

Också civilsamhällesaktörer runt om i världen larmar om ett krympande demokratiskt utrymme. Antidemokratiska krafter och auktoritära regimer bidrar till en utveckling där civilbefolkningens och organisationers fri- och rättigheter att kritisera och granska makten pressas tillbaka. En nyckelroll för organisationer är att synliggöra konstitutionella övertramp. Det är ett grundläggande element som nu har satts på spel. Aktivister, journalister, debattörer och opinionsbildare tystas och pressas tillbaka i länder som Myanmar, Ryssland och Ungern. Hot och våld tvingar demokratibärare att leva i exil i rädsla för att tystas, fängslas och i värsta fall mördas.

* Anledningar krympande utrymme, LSU Koll 2023

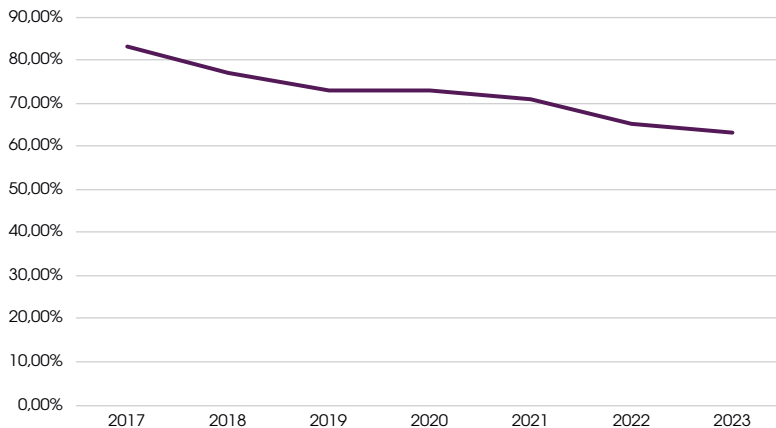
Det är inte alltid lätt att se sambanden mellan hårdare styrning och kontroll av enskilda organisationer och en bredare, global förskjutning och begränsning av civilsamhällets demokratiska utrymme. Men som våra siffror visar, och som andra civilsamhällesaktörer länge flaggat för, så påverkas vi även här – även om det sker på ett annat sätt och en annan skepnad än i länder som Ryssland, Myanmar eller Ungern. Därför är det viktigt att fortsätta samtalet om hur det krympande utrymmet drabbar organisationer och demokratibärare – både i Sverige genom ökad reglering och minskad frihet, såväl som i internationella kontexter. I en tid där kriserna byter av varandra, samtidigt som antidemokratiska och populistiska krafter växer, behöver civilsamhället vara kraftfullare än någonsin. Genom att tillsammans mobilisera mot utvecklingen kan vi kraftsamla för ett globalt växande utrymme och en fri och hållbar ungdomsrörelse. Annars riskerar vår position att fortsätta ifrågasättas och begränsas genom ökad kontroll och granskning.

HÅLLBART ENGAGEMANG

Efter alarmerande siffror om stressfyllda ungdomsorganisationer i vår medlemsundersökning har LSU sedan 2017 arbetat aktivt med att ta fram metoder och utbildningar för att öka det hållbara engagemanget. Vi identifierade tidigt i arbetet ett dilemma: engagemang och samhörighet i civilsamhället är en viktig motkraft mot psykisk ohälsa och ensamhet samtidigt som ohållbara strukturer inom organisationerna bidrar till ökad stress.

De ohållbara strukturerna är ofta en konsekvens av små resurser, dåliga förutsättningar för långsiktig ekonomisk planering och hög arbetsbelastning. Trots att den negativa stressen i organisationerna fortsätter ligga på en hög nivå så är det glädjande att den minskar. I år rapporterade 63 procent av organisationerna att de har problem med negativ stress, vilket är en minskning med totalt två procent jämfört med 2022 och en total minskning med 20 procent sedan 2017.

* Andel organisationer som har problem med negativ stress

Det förbättrade läget kan bero på flera faktorer. Dels har både LSU och våra medlemsorganisationer arbetat aktivt för att synliggöra frågan och att skapa mer hållbara strukturer och förväntningar. En annan förklaring är att pandemin innebar färre resor och fler inställda aktiviteter. Det verkar ha bidragit till minskad stress och press på att hinna med många olika aktiviteter som kräver fysisk närvaro.

Nya digitala möjligheter att nå ut till en geografiskt bredd kan också ha dämpat känslan av otillräcklighet som ofta uppstår när man vill vara, eller förväntas vara, på flera platser samtidigt. De tillfälligt höjda anslagen kan också haft en avlastande funktion. De höga siffrorna understryker dock det stora behovet av större fria medel och möjligheter att planera långsiktigt. Det är svaret på hur vi avlastar bärande personer i organisationerna och skapar hållbara förutsättningar för att unga ska orka och vilja vara engagerade under lång tid.

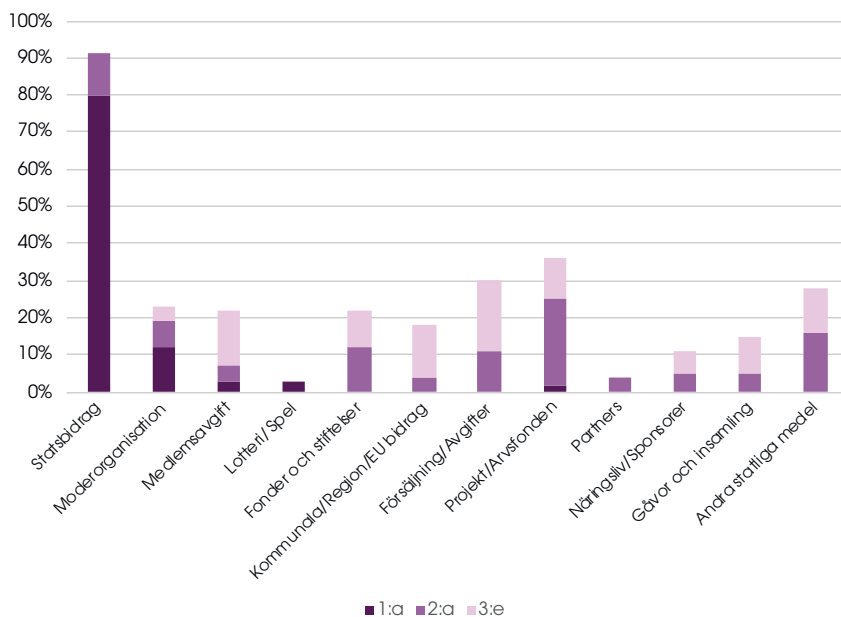
UNGDOMSRÖRELSENS EKONOMI

På grund av tillfälliga pandemiåtgärder och offentliga stöd är det fortsatt svårt att dra några slutsatser om hur Covid-19 påverkat ungdomsrörelsen – framförallt när det kommer till de långsiktiga konsekvenserna. Det vi vet är att många andra viktiga inkomstkällor förlorades, exempelvis försäljning och verksamhetsintäkter, samtidigt som medlemsrekrytering försvårades. Den kombinationen förvärrade läget ytterligare. Över 65 procent av organisationerna tog del av den tillfälliga höjningen av statsbidraget. Men även andra viktiga offentliga stödåtgärder var till gagn för organisationerna, så som underlättade regler vid projektansökningar (38 procent av organisationerna) och nya tillfälliga bidrag (20 procent av organisationerna).

FÖRBUNDENS FINANSIERING

Statsbidraget som fördelas till barn- och ungdomsorganisationer av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) är den i särklass viktigaste finansieringskällan för förbunden. 80 procent av de svarande organisationerna anger detta som sin primära inkomstkälla, följt av bidrag från en vuxen- eller moderorganisation (10 procent). För ett mindre antal organisationer är istället medlemsavgifter, lotteriintäkter eller projektfinansiering den viktigaste finansieringskällan.

När vi tittar på den näst viktigaste finansieringskällan så ser vi en större spridning bland svaren. Projektbidrag (20 procent), andra statliga medel (18 procent) och fonder/stiftelser (11 procent) följs av försäljning/avgifter (10 procent) och statsbidrag (10 procent). Inom ramen för den tredje viktigaste inkomstkällan så läggs stor vikt vid försäljning/avgifter (20 procent), medlemsavgifter (13 procent) och andra kommunala eller regionala bidrag (13 procent).

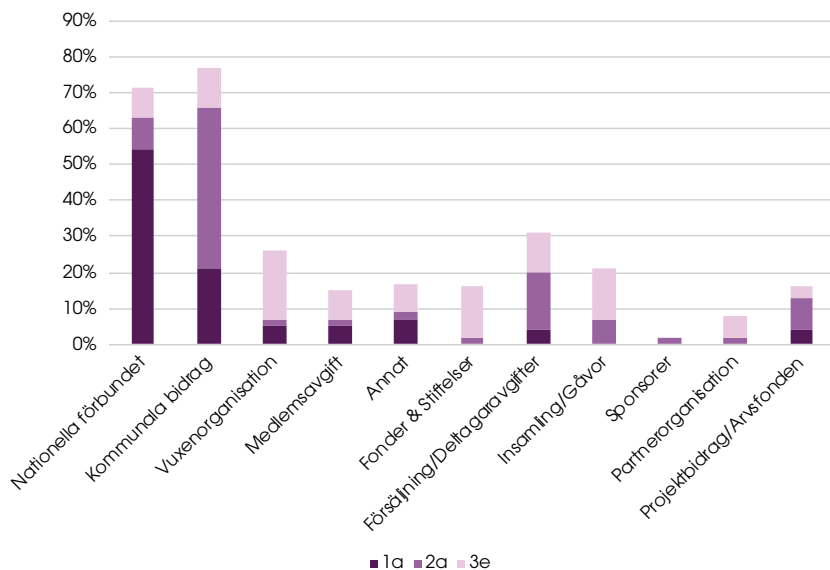
* Förbundens viktigaste finansieringskällor (Rankat 1-3), LSU koll 2023

Sammantaget kan man konstatera att statsbidraget är livsviktigt för organisationernas överlevnad. Jämfört med föregående år har betydelsen av statsbidraget som primär inkomstkälla ökat med ungefär tre procent, och bidrag från vuxen- eller moderorganisationer ökat med 10 procent. Om vi slår ihop första, andra och tredje viktigaste inkomstkälla så kan vi också konstatera att projektbidrag totalt sett också har ökat i betydelse (37 procent) jämfört med 2022 (16 procent). Det är svårt att säga exakt vad förändringarna beror på, men en möjlig förklaring är att projektbidrag och ökad statlig finansiering hade en nyckelroll i att organisationerna klarade sig genom pandemin. En annan intäkt som återigen ökar i betydelse efter pandemiåren är försäljning och avgifter. Totalt 30 procent har angett detta antingen som första, andra eller tredje viktigaste inkomstkälla – jämfört med ungefär 20 procent förra året. Förhoppningsvis är det ett tecken på att verksamheter och aktiviteter återigen börjat ta fart.

FÖRENINGARNAS FINANSIERING

För över hälften av föreningarna är den viktigaste finansieringskällan det nationella förbundet som ofta bär rollen att fördela pengar till distrikt och föreningar. Trots att de som uppgett det nationella förbundet som primär inkomstkälla är ungefär samma antal som förra året, så har kategorin minskat i betydelse som sekundär inkomstkälla till förmån för kommunala bidrag. Detta innebär att det skett ett skifte av den totalt viktigaste finansieringskällan jämfört med förra året – från det nationella förbundet till kommunala och regionala bidrag.

Kommunala och regionala bidrag fungerar alltså som en allt viktigare inkomstkälla och har totalt sett ökat i betydelse i årets undersökning – från 55 procent 2022 till nästan 80 procent 2023. En möjlig förklaring till utvecklingen är betydelse av de offentliga stödåtgärderna under pandemin från lokal, regional och nationell nivå. De här typen av lokala bidrag skiljer sig dock väsentligt i både storlek och i regelverk, vilket ofta leder till ojämlika förutsättningar att söka och erhålla dessa bidrag beroende på var i landet som föreningen är verksam.

* Föreningarnas viktigaste finansieringskällor (Rankat 1–3), LSU koll 2023

För en av fem organisationer är försäljning och deltagaravgifter den näst viktigaste finansieringskällan, vilket innebär en knapp ökning med två procent jämfört med 2022. Projektbidragen har återigen fått större betydelse som sekundär finansieringskälla för föreningarna och ökar med åtta procent jämfört med 2022. Likaså är fallet för vuxenorganisationer som ökat i betydelse med fem procent. De som uppger medlemsavgifter som viktigaste sekundära finansieringskälla har minskat med 18 procent jämfört med 2022.

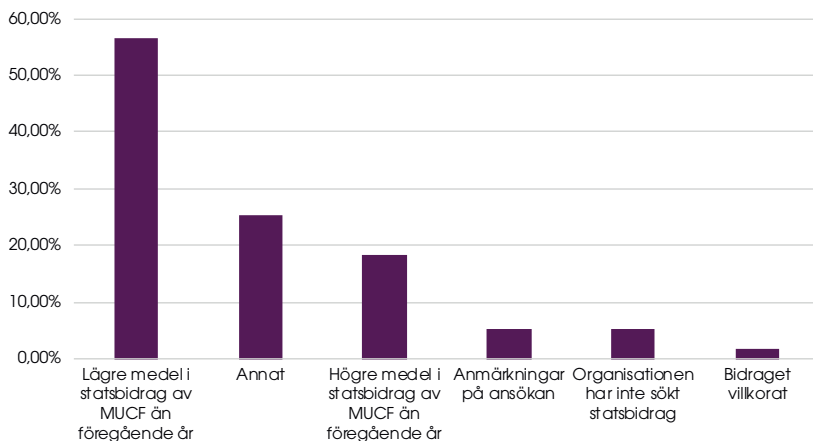
STATSBIDRAG

MUCF:s statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer är i sin karaktär ett organisationsbidrag vilket innebär att det präglas av en hög grad av frihet att disponera enligt organisationens önskemål, jämfört med till exempel projektbidrag som är mer målbundna. Det här är en grundläggande förutsättning för att civilsamhället ska kunna formas och utvecklas utifrån sina egna idéer. 80 procent av organisationerna anger statsbidraget som sin viktigaste finansieringskälla.

55 procent av våra medlemsorganisationer uppger att de beviljats lägre statsbidragsmedel än föregående år. Eftersom anslaget till barn- och ungdomsorganisationer i stort sätt är oförändrat så beror detta i de flesta fall på att organisationer antingen haft ett medlemstapp, eller att den generella tillväxten av medlemmar i ungdomsrörelsen leder till att fler ska dela på potten Inom kategorin "annat" poängterar flera organisationer att de erhållit en marginell sänkning på några hundra kronor eller att de fått samma summa som förra året. 19 procent av organisationerna har beviljats högre medel, antagligen som följd av ett ökat antal medlemmar.

Flera av LSU:s medlemsorganisationer har i den senaste ansökningsprocessen fått anmärkningar och kompletteringskrav på sin ansökan. Skrivelsen som innehåller olika krav på verksamhetsrevisorer förhållande till organisationen verkar vara det som flest organisationer har svårt att nå upp till. För många organisationer kan det vara svårt att hitta personer att ställa upp som revisorer och det är därför vanligt att man väljer ledamöter från avgående styrelse. För de etniska ungdomsorganisationerna är det ofta en utmaning att nå upp till släktskapskraven, eftersom medlemsunderlagen tenderar att vara mindre jämfört med andra större organisationer.

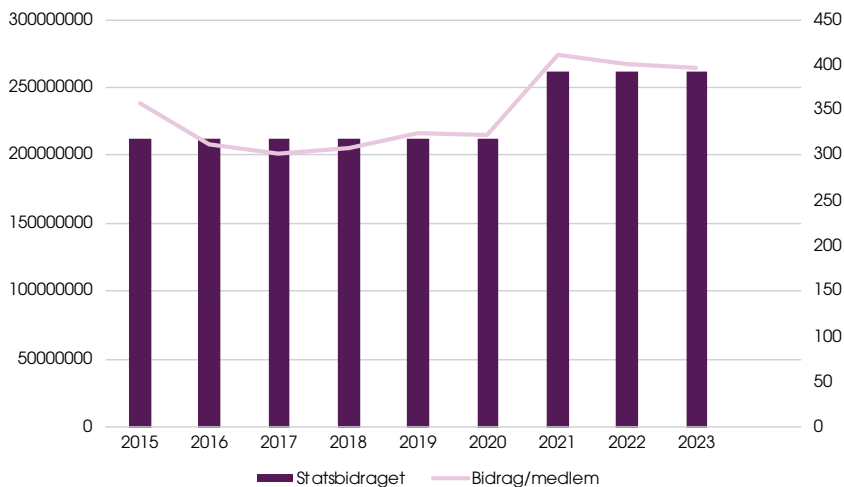
Några av våra medlemsorganisationer har också förlorat sitt statsbidragsstöd. I de flesta fall beror detta på att tidsfristerna att åtgärda kraven är för korta. Ofta måste man inkomma med kompletteringar inom två veckor, vilket i praktiken gör det omöjligt för organisationer att hinna kalla till ett extra årsmöte eller fatta andra större och genomgripande beslut. LSU menar att det bör införas en form av ventil eller flaggningsssystem för att organisationer ska få betydligt mer tid på sig att hinna åtgärda krav.

* Förändring av statsbidrag, LSU koll 2023

Det tillfälligt höjda anslaget till barn- och ungdomsorganisationer med 50 miljoner kronor från 2020 har inte bara fungerat som en av de viktigaste åtgärderna för att hålla organisationerna över ytan under pandemin utan har även förbättrat omständigheterna för de som redan innan pandemin befann sig i ett ansträngt ekonomiskt läge. Sedan det tillfälliga stödet infördes har vi sett flera positiva effekter: ökad hållbarhet, fler anställningar och större möjlighet att arbeta med sin kärnverksamhet. Detta är fundamentala element för att organisationer ska ha förutsättningar för att bedriva politiskt påverkansarbete, ansöka om projektbidrag och fortsätta växa.

”Vi har egentligen inte svårt att nå ut, utan vi har problem med att vi inte har tillräckliga resurser för att möta de förfrågningar som vi får. Vi förväntas bidra med vår expertis utan att få resurser för att utföra arbetet” **Citat från LSU Koll 2023.**

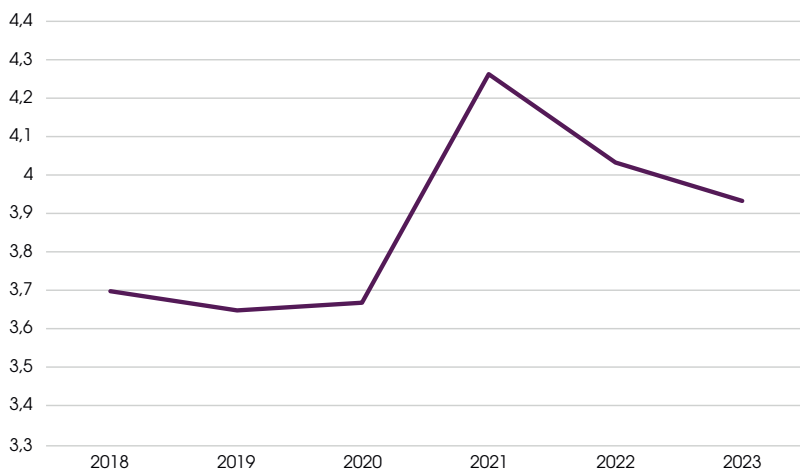

* Statsbidragets utveckling 2015–2023. Statistik från MUCF.

Att anslagen ska sänkas från och med 2026 är därför ett mycket oroande besked från regeringen. Innan den tillfälliga höjningen hade nivån på statsbidraget varit i princip helt oförändrat sedan 2011 då reglerna senast justerades. Lägg då till ökade prisnivåer och korrigeringar för inflation, och att både antal organisationer och medlemmar i ungdomsrörelsen har ökat stadigt. Det har i realiteten inneburit en relativ minskning av statsbidraget och likaså bidraget per medlem. Bara jämfört med förra året har bidraget per medlem minskat – från 400 kr/medlem till 397 kr/medlem – utan inflationskorrigering. En stor risk med att inte höja anslaget i samma takt som ungdomsrörelsen växer är att organisationerna förlorar incitament för att rekrytera fler medlemmar eftersom de i realiteten innebär minskade resurser och ökade kostnader.

Vi hyser stor oro för att den aviserade statsbidragssänkningen kommer få djupgående konsekvenser för det unga civilsamhället. En stor majoritet menar att minskade stöd leder till minskad verksamhet (92 procent), men också ökad stress bland personal och ideella (80 procent) och en mindre tillgänglig verksamhet (50 procent). Dessutom menar flera organisationer att de tvingas söka sig till andra, mer kortsiktiga, finansieringskällor vilket riskerar att drabba både kärnverksamheten såväl som den långsiktiga planeringen. De fria medlen är avgörande för att organisationer ska ha möjlighet att arbeta med sin kärnverksamhet. Utan tillräckliga fria medel blir det dessutom svårt att avsätta tid och resurser för att söka alternativ finansiering via projektmedel eller fonder.

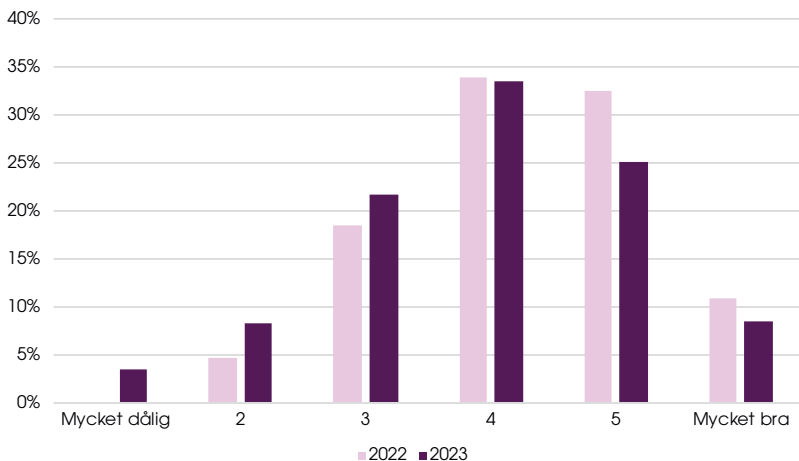
EKONOMISK STABILITET

* Genomsnittlig ekonomisk stabilitet 2018–2023 (skala 1–6)

Törsten efter bättre förutsättningar för verksamheterna släcktes delvis efter de tillfälligt höjda anslagen. Detta visade sig bland annat i hur organisationerna uppskattade sin ekonomiska stabilitet, ett genomsnitt som ökade från 3,7 (2020) till 4,3 (2021). Efter det har den återigen minskat i stadig takt och landar i år på ungefär 4,0. En sannolik förklaring till utvecklingen är ökade omkostnader och höjda lokalhyror som följd av den stigande inflationen. Höjningen av statsbidragsanslagen riskerar alltså att förlora sin effekt om de inte inflationsjusteras. Kostnader för lokaler riskerar också att öka ytterligare efter de sänkta anslagen till Studieförbunden, som ofta tillhandahåller billiga lokaler för möten och arrangemang till civilsamhällets organisationer och lokalföreningar.

* Ekonomisk stabilitet 2022–2023 (Skala 1–6)

Försämringen av den ekonomiska stabiliteten visar sig också genom den generella förflyttningen nedåt på skalan. Jämfört med föregående år är det en betydligt större andel – hela 10 procent – som skattar sin ekonomiska stabilitet under 3,0. Ungefär lika stor andel återfinns i sänkningen av de som klassat sin ekonomiska stabilitet som bra eller mycket bra (5,0–6,0). Det här är en oroande utveckling och en verklighet behöver tas på allvar. Ett första steg är att permanentera höjningen av anslagen till barn- och ungdomsorganisationer för att säkerställa organisationernas överlevnad. Annars riskeras organisationerna att kastas in i en negativ spiral där sänkta medel innebär mindre verksamhet och ökad stress, vilket i sin tur ofta leder till minskat engagemang och fler kortsiktiga lösningar.

PÅVERKANSARBETE & DEMOKRATISKT DELTAGANDE

Ungdomsrörelsen är mångfacetterad och har en bred funktion. Den är både en meningsfull mötesplats för barn- och unga, såväl som en politisk aktör och demokratibärare vars perspektiv är avgörande för samhällsutvecklingen. Här samlas unga över hela landet som tillsammans representerar en mångfald av unika och viktiga perspektiv. Genom deltagande i policyprocesser på lokal och regional nivå såväl som i nationella och internationella forum, säkerställer de att barn- och ungas perspektiv genomsyrar viktiga beslut. En ökad inkludering av det unga civilsamhällets i politiska processer är central för att barn och unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen och makt att påverka sina egna liv, vilket slås fast i det ungdomspolitiska målet.

En unik aspekt av ungdomsrörelsen är också att den är en viktig plats för lärande och utveckling. Ofta beskrivs den som en demokratiskola där unga får kunskap om att förvalta ett förtroendeuppdrag, kunskap om organisationsstrukturer och hur man kan samarbeta för att uppnå gemensamma mål. Ungdomsrörelsen är därtill en viktig politisk aktör. 75 procent av organisationerna uppger att de bedriver politiskt påverkansarbete och därmed är aktiva röstbärare för och av barn och unga.

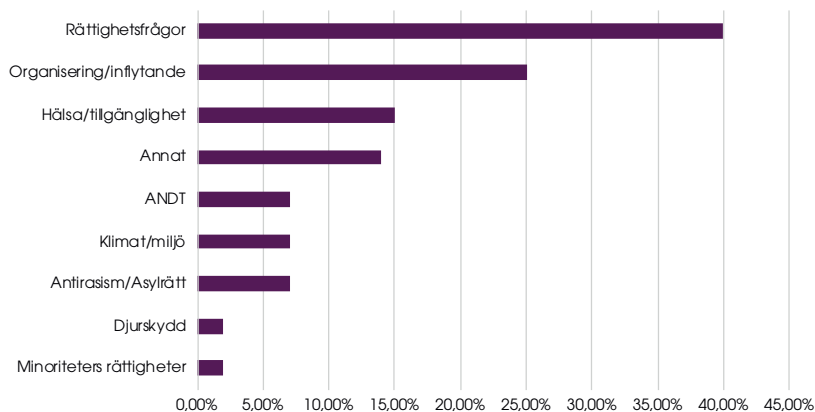
De ställer krav på makthavare och utvecklar politiska idéer för att säkerställa att barn- och ungas intressen och åsikter tillvaratas i beslutsfattandet.

ORGANISATIONERNAS PÅVERKANSARBETE

När organisationerna fått rangordna vilka frågor som de anser vara viktigast i deras politiska påverkansarbete så klättrar rättighetsfrågorna från en tredjeplats (2022) till en första plats i år. Sedan följer frågor som rör förutsättningar för ungas organisering och inkludering, samt hälsa- och tillgänglighetsfrågor.

Svaren speglar också en av civilsamhällets och ungdomsrörelsens viktigaste funktioner: att lyfta och synliggöra de frågor där samhället brister. Framförallt handlar det om olika gruppers rättigheter att ta del av och påverka samhället, ungas inflytande i demokratiska processer och att sätta frågor som fysisk och psykisk hälsa högre upp på den politiska agendan. Dessutom har det unga civilsamhället en avgörande roll för att lyfta normkritiska och systemkritiska perspektiv, exempelvis i frågor som antirasism och klimat.

* *Viktigaste fråga som enskild organisation, LSU Koll 2023*

Vilka forum och metoder som ungdomsorganisationer använder sig av för att påverka samhället skiljer sig. En del fokuserar på att bredda sina politiska nätverk och utveckla personliga relationer till makthavare och beslutsfattare, och på det sättet verka för att öka kännedomen om organisationens åsikter. Andra organisationer lägger mer krut på de formella processerna genom att delta i referensgrupper och hearings eller skriva remisser och på andra sätt komma till tals i utredningar. För många består det politiska påverkansarbetet av en kombination av de här metoderna – men också att kraftsamla rörelser och skapa opinion genom namninsamlingar, debattartiklar, demonstrationer och kampanjer på sociala medier.

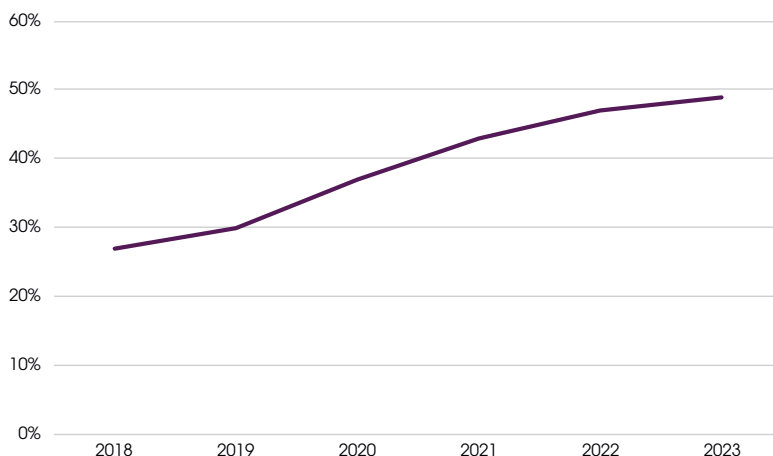
INTERNATIONELLT OCH GLOBALT PÅVERKANSARBETE

2018 var det 27 procent av våra medlemmar som arbetade med globala utvecklingsfrågor. Sedan dess har siffran nästan fördubblats och utvecklingen fortsätter att peka uppåt. I det globala utvecklingsarbetet ryms ett stort antal frågor och praktiker: allt från att arbeta med påverkan inom ekonomisk och social rättvisa till att ingå i globala partnerskap med andra civilsamhällesorganisationer runt om i världen.

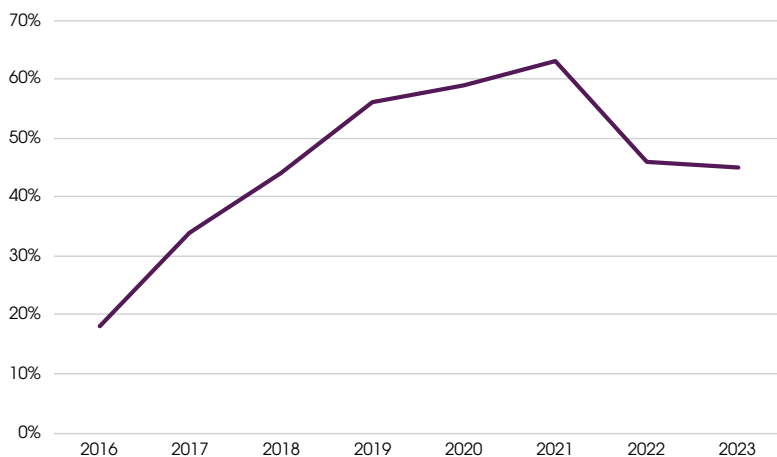
Partnerskapen fyller flera viktiga funktioner. De kan dels fungera som stöd och visseblåsare för civilsamhällesaktörer som verkar i länder där auktoritära och repressiva regimer har bidragit till ett snabbt krympande utrymme. Men också som ett sätt att tillsammans synliggöra hur det krympande utrymmet breder ut sig över världen och kartlägga utvecklingen. Partnerskapen utgör viktiga forum för erfarenhetsutbyte om civilsamhällets inflytande i internationella processer, såväl som plattformar för att samarbeta och skapa en gemensam röst för ungdomsrörelsen på den globala arenan.

De senaste årens utveckling med ökade partnersamarbeten och att allt fler organisationer arbetar med globala utvecklingsfrågor kan bero på att allt mer makt och politiska beslut flyttas från nationella till internationella och globala arenor. Den vittnar också om hur ny tekniska och digitala lösningar möjliggör för unga att mötas i nya forum, bredda sin kunskap och förståelse för varandras förutsättningar samt att organisera sig gemensamt. Det är viktiga förutsättningar i en orolig tid där ungdomsrörelsens progressiva röst behövs mer än någonsin – både i nationella och internationella sammanhang.

*Antal organisationer som arbetar med global utveckling (2018–2023)

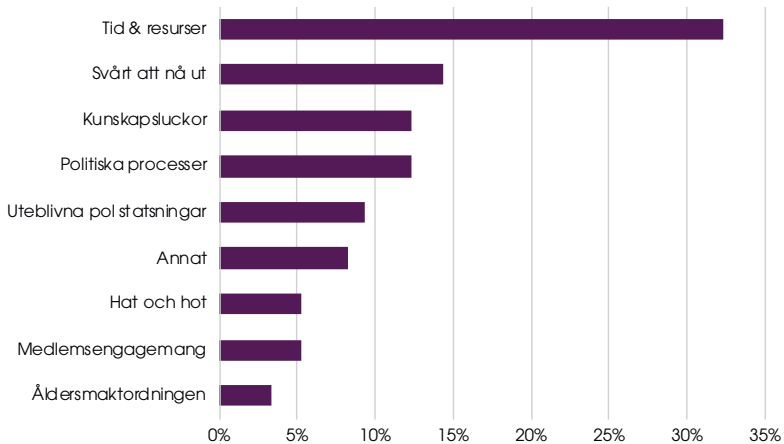
Engagemanget för att arbeta med den globala utvecklingsagendan och hållbarhetsmålen fortsätter att genomsyra en stor del av ungdomsrörelsens arbete, även om vi ser en sjunkande trend. Idag arbetar 45 procent av organisationerna med Agenda 2030. För många organisationer är de globala målen inte en isolerad fråga utan har under flera års tid arbetats in i och integrerats i den övriga verksamheten. Arbetet med de här frågorna är ofta finansierade av externa projekt, så är även fallet för LSU. Vi har de senaste åren erfarit mindre ekonomiskt stöd för att arbeta med Agenda 2030. Detta kan även vara en förklaring till de sjunkande siffrorna bland våra medlemsorganisationer.

*Antal organisationer som arbetar med Agenda 2030 (2016–2023)

HINDER FÖR PÅVERKAN

Det fortsatt största hindret för det politiska påverkansarbetet är tid och resurser, trots tillfälligt höjda anslag. De fria medlen har under lång tid minskat vilket inneburit att organisationerna tvingats söka sig till alternativa finansieringskällor och projektbidrag, vilket ofta går hand i hand med mindre möjligheter att bedriva påverkansarbete i sina kärnfrågor. En projektfinansierad ungdomsrörelse har sämre förutsättningar att arbeta proaktivt och utveckla sina egna idéer. Den ökade administrativa bördan och kontrollen gör också att organisationerna behöver lägga mer tid och resurser på administration, uppföljning och byråkrati vilket går ut över påverkansarbetet.

* Hinder för påverkan, LSU Koll 2023

Det näst största hindret är att nå fram till beslutsfattare och makthavare, såväl som att nå ut med sina frågor till en bredare politik. Svårigheter att ta sig igenom bruset ökar trycket på att uppvakta och upprätthålla egna mediekontakter och relationer till beslutsfattare, samt att bedriva ett enträget lobbyingsarbete. Allt detta är arbete som är tidskrävande. Det opinionsbildande arbetet som är så tätt förknippat med fundamenten av civilsamhällesorganisationerna och folkrörelserna blir också lidande av de bristande förutsättningarna.

Svårigheter att nå fram genom bruset kan också bero på de stora samhällsomvälvande händelser som sker runt om i världen just nu. Fokus på post-pandemi, krig och ekonomisk kris dominerar nyhetsflödet. På grund av åldersmaktordningen särbehandlas också barn och ungas intressen vilket ofta innebär att det blir svårare att nå ut med politiska kommentarer i frågor som inte är klassiska "barn- och ungdomsfrågor". Till detta hör också att det finns stora kunskapsluckor hos beslutsfattare och makthavare om ungdomsrörelsens arbete vilket gör att unga representanter saknas i viktiga beslutsprocesser.

“Vi upplever att ett hinder för vårt påverkansarbete är att det finns en beställningsmentalitet hos beslutsfattare.”

Citat från LSU Koll 2023.

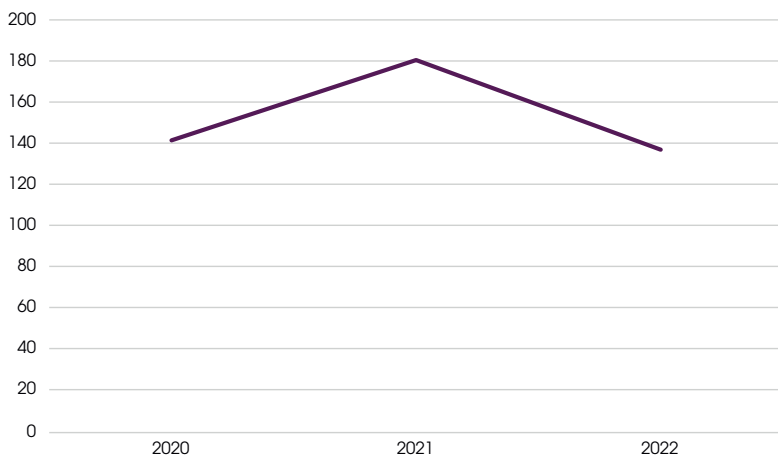
Utsatthet för hat, hot och trakasserier har vuxit de senaste åren och har också haft stor effekt på engagemanget och ungdomsrörelsens påverkansarbete. Många organisationer menar att de inte har tillräckliga resurser för att hantera hat och hot som riktas mot organisationer och tvingas därför avstå från att delta i den politiska debatten. Detta hämmar såklart det demokratiska samtalet och möjligheter att bedriva opinion. Det här är en alarmerande utveckling som bör tas på största allvar.

Inom kategorin *Politiskt klimat* som hinder för påverkansarbete representeras de organisationer som menar att ett förändrat politiskt klimat och en snabb diskursförflyttning gjort att ens egna problemformuleringar inte längre får utrymme i debatten. Flera ANDT-organisationer (alkohol, narkotika, doping och tobak) menar exempelvis att ett allt mer drogliberalt klimat förskjutit nykterhetsfrågor bort från agendan. Ett annat exempel är organisationer som arbetar med antirasism och asylfrågor som menar att de nu har svårare att nå ut med sitt narrativ i en debatt som genomgått genomgripande förändringar på kort tid.

SOU

Sedan några år tillbaka har LSU kartlagt och följt upp ungdomsrörelsens deltagande i Statens offentliga utredningar. I den här rapporten tittar vi framförallt på antal remissinbjudningar till ungdomsrörelsen. Även om det inte säger oss exakt hur många som faktiskt deltar som remissinstanser så är det en indikation på ungdomsorganisationernas möjligheter att påverka politiken genom de formella beslutsprocesserna. Det finns flera hinder för deltagande i de här forumen, exempelvis åldermaktordningen, tid- och resursbrist och kunskapsluckor. Många organisationer menar att deras deltagande skulle underlättas om de bjöds in tidigare i utredningarna, exempelvis som deltagare i rundabordsamtal med särskilda utredare eller som representanter i referensgrupper. På det sättet skulle kunskapen om problemformuleringar och utgångspunkterna för utredningarna öka vilket sedan underlättar för remissarbetet.

Jämfört med förra året har antalet remissinbjudningar minskat, från totalt 180 till 139 stycken, vilket är beklagligt. Ungdomsrörelsen är tydligen med vad som krävs för att närvaron i de formella beslutsprocesserna ska öka: längre remisslistor, större resurser och en högre grad av fria medel. Det är också helt avgörande att dörrarna till makthavarnas rum öppnas och vägarna till beslutsprocesserna blir fler. Annars försummas ungas perspektiv vilket inte bara är en stor förlust, utan också direkt skadligt för samhällsutvecklingen.

*Antal remissinbjudningar till ungdomsrörelsen

Om vi ser till antal remissinbjudningar per organisation så är medelvärdet 2,6 inbjudningar. Dock bör man ta i beaktande att det finns en stor spridning i underlaget, vilket innebär att vissa organisationer aldrig blir tillfrågade medan andra får tiotals – eller fler – inbjudningar per år. De som får flest inbjudningar till att besvara remisser är framförallt elevorganisationer samt funktionsrättsorganisationer.

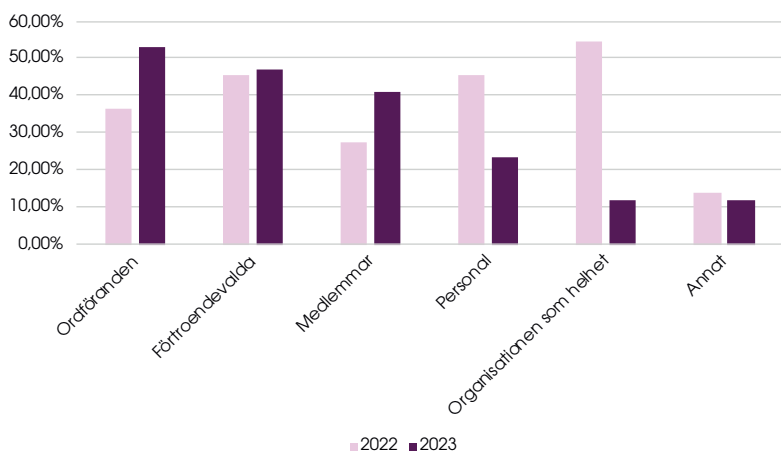
HAT OCH HOT

Sedan 2019 har LSU arbetat med att fördjupa sin kunskap om hur hat och hot mot unga engagerade påverkar engagemanget och barn- och ungdomsorganisationers verksamheter. Detta har vi bland annat gjort genom en egen kartläggning som mynnade ut i rapporten *Vi sluter oss inåt*, som visade att 46 procent av LSU:s medlemsorganisationer någon gång utsatts för hat och hot. I LSU koll har vi de senaste tre åren ställt frågan om man utsatts för hat och hot under de senaste 12 månaderna. I år uppper 29 procent av våra medlemsorganisationer att de utsatts.

”Det politiska klimatet skapar en rädsla för att vårt antirasistiska arbete kan skada oss och att vi ska bli utsatta för högerextrema grupper och politiska partier.” Citat från LSU Koll 2023.

* Vem som utsätts för hat & hot (2022-2023)

I likhet med tidigare år visar årets siffror att det finns en utbredd utsatthet för hat och hot inom ungdomsrörelsen. Vi ser att hatet och hotet riktas mot hela den organisatoriska strukturen, från förtroendevalda till personal och medlemmar. De som i högst utsträckning drabbas är politiska, religiösa, etniska- och rättighetsorganisationer samt förtroendevalda och andra representanter som anses avvika från normen i form av sexuell läggning, kön, religion eller funktionalitet.

Det verkar också ha skett en viss förskjutning från att organisationerna som helhet drabbas till att förtroendevalda och medlemmar utsätts i högre grad. Det är svårt att säga exakt vad denna utveckling beror på, men en rimlig förklaring är att i takt med att verksamheterna och de fysiska aktiviteterna kommit igång efter pandemin så blir fler individer synliga och därmed mer utsatta.

Konsekvenserna som följer av hat och hot riskerar att få stor påverkan på det demokratiska deltagandet. 14 procent av organisationerna som utsätts uppger att de tvingats avstå från att bedriva verksamhet för att skydda organisationen eller medlemmarna.

24 procent har fått anpassa sin verksamhet genom att hemlighets hålla information, upprätthålla kontakt med polisen under större arrangemang eller anonymisera kontaktuppgifter till personal och förtroendevalda. Risken för att utsättas har också stor inverkan på organisationernas påverkansarbete. En del väljer att inte delta i debatten över huvud taget medan andra får censurera sig själva och våga sina ord och argument på en guldväg mellan risker och förtjänster.

Årets siffror visar också att färre organisationer polisanmäler hat och hot jämfört med föregående år. Endast 12 procent av organisationerna som utsatts har polisanmält händelsen, 2022 var siffran 36 procent. Varför färre väljer att ta kontakt med polisen vet vi inte, men två sannolika förklaringar är dels att det skett en normalisering av hat och hot, och dels att organisationerna helt enkelt inte känner att det är värt att anmäla eftersom det sällan leder till åtal.

“Vårt påverkansarbete drabbas av att det finns en osäkerhet kring vilka konsekvenser som uppstår om vi säger vad vi tycker.” **Citat från**

LSU Koll 2023.

AVSLUTANDE REFLEKTIONER

I coronakrisens kölvatten – med nedstängningar, inställda aktiviteter och fysisk distansering – följde stora utmaningar för verksamheterna. För många organisationer är krisens konsekvenser fortfarande närvarande genom att man helt eller delvis fått återstarta verksamheterna. För andra har återhämtningen gått snabbare och känslan av att återgå till det normala funnits närmare till hands. Tyvärr har det senaste året också präglats av nya kriser som staplats på varandra: krig i Europa och eskalerande våld i Mellanöstern, en ekonomisk kris som piskat upp inflationen och ett instabilt inrikespolitiskt läge som bidragit till ökad samhällelig oro.

Ungdomsrörelsen har såklart också påverkats av samtiden, vi är ingen isolerad ö. De oroliga tiderna får praktiska konsekvenser i form av dyrare lokalhyror och större omkostnader för arrangemang, vilket riskerar att få stor effekt på verksamheterna. Men ungdomsrörelsen står också inför utmaningen att samla en generation som fått ta stora smällar av de oroliga tiderna och vars barn- och ungdomsår präglats av snabba samhälleliga förändringar och kristillstånd.

Årets bokslut av ungdomsrörelsen i siffror visar att trots kriser så växer ungdomsrörelsen. Den belyser hur ungdomsrörelsen börjar hitta tillbaka till tidigare verksamhetsnivåer, även om det för många fortfarande är en lång väg tillbaka till känslan av det normala. Det krympande utrymmet fortsätter att begränsa organisationernas möjligheter att arbeta med sina kärnfrågor där fler och fler drunknar i administrativa bördor, ekonomisk instabilitet och mer projektstyrning. LSU fortsätter att bevaka den här utvecklingen och kommer att göra allt vad vi kan för att bidra till att stoppa den aviserade sänkningen av fria medel och att bidra till att civilsamhällets utrymme istället börjar växa.

Årets upplaga av Ungdomsrörelsen i siffror visar också att den professionella ungdomsrörelsen stärkts av de tillfälligt höjda anslagen, både i form av fler anställda och en högre grad av arvoderade förtroendevalda. De stödåtgärder som sattes in under pandemin har haft effekt och för många organisationer var det en avgörande förutsättning för att hålla sig över ytan.

De var också en viktig anledning till att organisationerna kunnat rikta fokus mot sitt politiska påverkansarbete, medlemsrekrytering och långsiktiga planering.

Rapporten belyser också den stora bredd som utgör ungdomsrörelsen. Många medlemsorganisationer samlar barn och unga inom ramen för fritid och hobbyrelaterade aktiviteter. Tusentals barn och unga är också organiserade i de rättighetsbaserade organisationerna som lyfter livsviktiga och normkritiska perspektiv på samhällsutvecklingen. Politiska organisationer har också en stor plats i ungdomsrörelsen. Här representeras både de organisationer som arbetar med intressepolitiska frågor och de som företräder en större politisk bredd, exempelvis politiska ungdomsförbund. Tre av fyra organisationer arbetar med politisk påverkan och det finns stark vilja att delta i beslutsprocesser och få inflytande över samhällsutvecklingen.

Det demokratiska utrymmet fortsätter att krympa. Detta tar sig bland annat i uttryck genom ökat misstänkliggörande, en upptrappning av hat och hot, minskade fria medel och stegrad kontroll. Minoritetsorganisationer och etniska organisationer drabbas särskilt. Det är nu viktigare än någonsin att vi fortsätter att kraftsamla mot den här utvecklingen – både i Sverige men också tillsammans med ungdomsrörelsen i de länder där demokratins tillbakagång påverkat organisationer och demokratibärares möjlighet att utöva sina demokratiska fri- och rättigheter.

The image features a solid purple background. At the top and bottom, there are decorative elements consisting of multiple parallel, wavy, light purple lines that create a scalloped or ripple effect. In the center of the page, the words "FOKUS" and "KLIMAT" are stacked vertically in a bold, white, sans-serif font.

FOKUS KLIMAT

KLIMATRÖRELSENS UTRYMME FORTSÄTTER ATT KRYMPA

Utrymmet för det unga civilsamhället fortsätter att krympa. Det slås fast i årets upplaga av Ungdomsrörelsen i siffror, där flera organisationer uppger att det blir allt svårare att få tillträde till - och inflytande i - viktiga politiska processer. Miljö- och klimatorganisationer i ungdomsrörelsen vittnar om en utveckling där makthavare och beslutsfattare inte längre förstår värdet av att inkludera dem.

LSU har träffat Concord, Fridays For Future och Sáminuorra för att fördjupa förståelsen av nuläget och för att prata om hur man gemensamt kan hantera den nuvarande utvecklingen.

Ökad kontroll och styrning, strypta eller minskade bidrag, men också en förändrad syn på civilsamhällets roll, är några av orsakerna till att våra medlemsorganisationer – liksom andra delar av civilsamhället – upplever att deras påverkansutrymme krymper. Ett område där det politiska landskapet tycks ha skiftat under senare tid är det som är kopplat till miljö- och klimatpolitik.

Över hälften av LSU:s medlemsorganisationer arbetar med just dessa frågor och många upplever att möjligheten att påverka politiken och debatten minskar i snabb takt.

En kärna av LSU:s uppdrag är att synliggöra och lyfta fram ungas röster och deras plats i den politiska utvecklingen. Ett av de områden som är kopplat till de här frågorna, och som vi under senare år haft ett särskilt fokus på, är hur man kan öka ungas deltagande i internationella beslutsprocesser och säkerställa ett reellt inflytande i processen.

Efter att regeringen uttryckt en önskan om att öka ungas deltagande i klimatkonferensen Stockholm+50 2021, fick LSU i uppdrag att utvärdera hur vägarna för inflytande fungerat. Några av de slutsatser och rekommendationer som LSU landade i var att det måste finnas ett tydligt mandat för unga att vara med under hela processer – att kunna påverka innehållet från agendasettande till uppföljning – och att det för att säkerställa detta måste tillföras resurser.

Om de här rekommendationerna inte efterföljs riskerar man att bidra till *youth washing*, det vill säga att man använder unga som alibi i stället för att ge dem makt att påverka, och att processerna riskerar att falla platta om det inte finns ett tydligt ansvarsutkrävande.

Tova Lindqvist, som är policyutvecklare på LSU och som har arbetat mycket med de här frågorna, hoppas att LSU:s utvärdering av Stockholm+50 ska bidra till att unga får mer makt över agendan och besluten i framtida klimatprocesser, som exempelvis COP-möten. Samtidigt menar Tova att det är svårt att se ljus på framtiden när det finns så mycket som tyder på att den demokratiska utvecklingen går bakåt.

– Sedan rapporten släpptes har vårt politiska landskap förändrats ytterligare, säger hon. De som är ansvariga för miljö-

och klimatfrågor i den nya regeringen kommer vi inte ens i kontakt med. Det är en stor kontrast till den förra regeringen, som var mer tillgängliga för oss.

Här får vi följa med Tova när hon träffar tre aktörer med olika perspektiv, metoder och ingångar i klimatarbetet. De upplever alla ett krympande utrymme att agera inom miljö- och klimatfrågor och samtalen kommer att kretsa kring vad denna utveckling beror på och hur den tar sig uttryck. Men också på hur organisationer kan stärka varandra för att fungera som motkraft och tillsammans verka för ett ökat påverkansutrymme.

Hur ska rörelsen förhålla sig till den nya verkligheten? Bör man anpassa sig efter tonläget och diskursförflyttningen för att öka chanserna att få tillträde till de politiska rummen eller bör man i stället hålla fast vid sitt narrativ och de progressiva utgångspunkterna?

CONCORD – en länk mellan organisationer och beslutsfattare

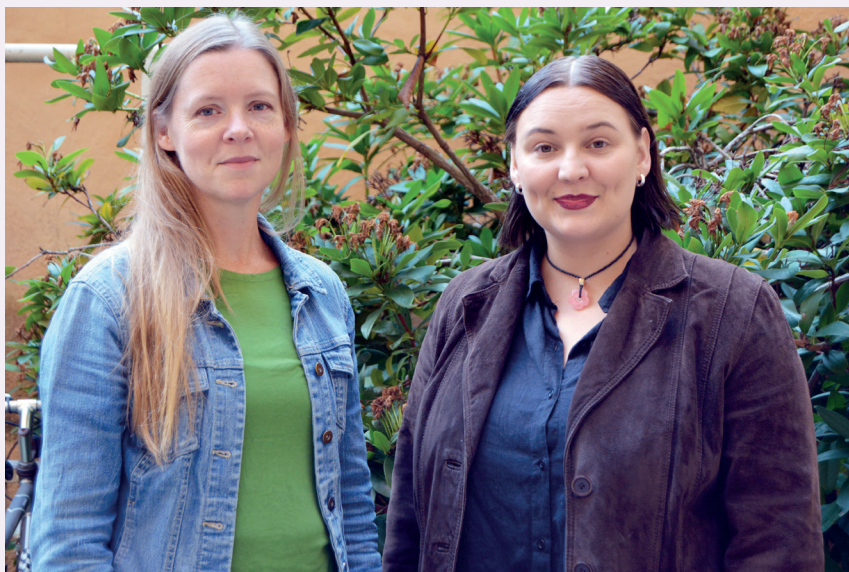
På Södermalm i Stockholm finns CONCORD Sverige, en civilsamhällesplattform för frågor som rör hållbar och rättvis utveckling globalt. Här träffar vi Matilda Hald, som är policyrådgivare för klimat- och miljöfrågor, för att diskutera hur man kan tänka kring sitt påverkansarbete i dessa tider.

CONCORD är, likt LSU, en plattform för olika civilsamhällesaktörer med syfte att skapa möten, utbyta erfarenheter och göra gemensamt påverkansarbete. Bland annat samordnar CONCORD en arbetsgrupp för miljö- och klimaträttvisa, där de har ett av sina fokus på de internationella klimatförhandlingarna.

Vi slår oss ner på innergården med varsin kopp kaffe och Tova ber Matilda beskriva CONCORDs utgångspunkter i klimatfrågorna.

– Vi arbetar med klimaträttvisa framför allt på ett internationellt plan, säger Matilda. En viktig utgångspunkt är att de som har bidragit minst till klimatförändringarna ofta är de som drabbas hårdast av dess konsekvenser. Därför är det också deras röster som ska höras mest.

För att en sådan utveckling ska kunna ske verkar CONCORD bland annat för ett ambitiöst klimatbistånd, berättar Matilda som också slår fast att de rika länderna måste gå före i omställningen och ta ansvar för sin globala klimatpåverkan, både från konsumtion och på sektornivå.

– Det beror helt enkelt på att det är de som har störst ansvar för klimatkrisens uppkomst och samtidigt mest resurser att hantera den, säger hon.

När det kommer till Sverige är Matilda bekymrad över trenden. Hon menar att vi radikalt måste sänka de egna utsläppen samt öka klimatfinansieringen till de mest drabbade länderna och grupperna.

– Vi har tidigare varit en stark klimatfinansiär, säger hon. Men pengarna har hämtats från biståndsbudgeten, och nu när regeringen slopat en-procentsmålet minskar resurserna för internationellt utvecklingssamarbete.

Det finns därför en risk att klimatbiståndet tränger ut annat viktigt bistånd.

CONCORD som, liksom LSU, deltog på Stockholm+50 försökte vara tidigt på bollen för att få inflytande över innehållet. Men det var inte lätt eftersom syftet med konferensen var vagt och att det saknades politiska mandat såväl som tydliga målsättningar.

”För att det ska kännas meningsfullt att delta i en process ska man helst vara med hela vägen.”

Samtidigt sågs konferensen som ett firande av 50 år av globalt miljöarbete trots att utsläppen ökar och vi behöver bindande avtal och transformativa åtgärder för att vända utvecklingen, vilket konferensen inte bidrog till.

– För att det ska kännas meningsfullt att delta i en process ska man helst vara med hela vägen, säger Matilda. Från att sätta agendan till genomförande och uppföljning. Samtidigt krävs det att man får en förståelse för vad det är man bidrar till, annars saknar man förutsättningar att ge meningsfulla inspel.

Matilda frågar Tova hur hon upplevde klimatkonferensen.

– Vi fick inte alls de resurser som det var tänkt att vi skulle få för att göra det arbete vi fick i uppdrag att göra, säger Tova. Därför, och för att konferensen inte var ämnad att leda till något bindande avtal eller förhandlingsbeslut, upplevde jag ett oklart politiskt mandat.

Men Tova menar att det också fanns positiva sidor av konferensen.

– Vi fick till exempel träffa många beslutsfattare, säger hon. Och det togs fram ett positionspapper för ungdomsinkludering vilket var bra.

Hon frågar Matilda hur CONCORD jobbar med politisk påverkan.

– Vi har egna arbetsgrupper på olika teman och tar initiativ till dialogmöten med beslutsfattare och tjänstemän, säger Matilda. Just vad gäller klimatförhandlingarna är den svenska delegationsledningen ovanligt öppen och bjuder in till regelbundna möten.

CONCORD jobbar också med att försöka sätta press på politiker genom opinionsbildning, så som debattartiklar och upprop.

 “Det finns en risk att dialoger och samtal med beslutsfattare skapar känslan av att man påverkar bara för att man fått möjlighet att närvara.”

– Jag tror att man behöver jobba på flera plan med de här frågorna. Det finns en risk att dialoger och samtal med beslutsfattare skapar känslan av att man påverkar bara för att man fått möjlighet att närvara. Det räcker inte. Man måste vara tydlig med syftet och se till att man får respons och att man inte nöjer sig med att en dialog har ägt rum.

Risk för att kritiska röster tystas

Matilda poängterar också att de få som har tillträde till beslutsfattande arenor

bör ställa krav på ökad transparens och brett civilsamhällesdeltagande. Men att det samtidigt är viktigt att ta tillvara på tillfället att prata om sakfrågor och inte bara process.

– Den fällan hamnar vi ofta i, menar Tova. När man får chansen att fylla små luckor i anföranden är vi noga med att säga att fler måste få tillgång till forumen, men då får vi höra att vi inte ska lägga tid på sådant utan att vi är där för att vara en ung röst. Det är sådan uppenbar youth washing.

Matilda håller med. Hon menar också att organisationer kan dra sig för att vara kritiska eftersom de är rädda att utestängas i framtiden.

– Jag tror dock att det främst har med ideologiska orsaker att göra när civilsamhället inte bjuds in. Att man inte riktigt ser vinsterna med att bjuda in miljörelsen. I arbetet med klimathandlingsplanen exempelvis så riktade regeringen sig till andra sektorer för konsultation och valde bort stora delar av civilsamhället. Sen tror jag att det är viktigt att poängtera det som vi sa innan, att det inte alltid är mötesdeltagande som är den mest konstruktiva påverkansmetoden. Särskilt när vi inte får delta på rätt premisser.

Ungdomsrörelsen har utmanat också tidigare regeringars klimat- och miljöpolitik men efter det senaste regeringsskiftet förändrades läget kapitalt. Tyngden på näringslivet och den gröna omställningen förändrade utgångspunkten för arbetet.

”För att balansera upp mot den stora representationen av näringslivet behöver civilsamhället ha en starkare röst och höras mer i de internationella förhandlingarna.”

– Ungdomsrörelsens klimatpolitik inkluderar ofta ett rättviseperspektiv och ett mer systemkritiskt förhållningssätt, säger Tova.

– För att balansera upp mot den stora representationen av näringslivet behöver civilsamhället ha en starkare röst och höras mer i de internationella förhandlingarna, säger Matilda. Vi måste se till att vi inte blir ett alibi eller deltar i processer på falska premisser. Detta kräver tydliga strukturer för deltagande.

Tova poängterar att organisationer måste välja sina sammanhang.

– När man vill påverka förhandlingar så krävs att man ska vara oerhört påläst, det är väldigt expertdrivet. Därför måste

organisationer överväga vilka konferenser de ska delta i, man måste väga vinster och förtjänster gentemot resurser och tid. Att delta i de här forumen är ju ett sätt att, även om det går segt, förskjuta positioner och bedriva ett normativt arbete. Det är långt ifrån alla organisationer som har tillräckliga resurser att bedriva den typen av arbete.

Matilda menar att det därför också krävs större kampanjer som många kan ställa sig bakom. Att flera initiativ behöver blomma och få ta skruv.

– Det finns inget att förlora, säger hon. Flera sådana initiativ har haft stor påverkan som krav på ecocidlagstiftning. Och inom COP27 fick man igenom fonden för förluster och skador av klimatpåverkan.

Red lines, gränssättningar och att kanalisera frustration

Den senaste utvecklingen har gjort att Tova funderar mycket på om man ska hålla kvar vid sina röda linjer eller om man ska anpassa sig till den rådande diskursen med hopp om att få mer tillträde och inflytande.

– Vi frågar oss ofta samma sak, säger Matilda. Ibland tänker vi att man kanske behöver anpassa sitt språkbruk för att hitta ingångar till nuvarande politik och

makthavare, men å andra sidan vill vi ju prata om de här frågorna på vårt sätt och utifrån vårt narrativ. I stor utsträckning står vi nog kvar, kanske inte för att det är mest strategiskt, utan för att det är vårt sätt att resonera och kommunicera. Olika aktörer tar olika vägar i de här frågorna, och det är nog bra, då det kan leda till att våra olika ingångar kompletterar varandra och att vi omvandlar det till en strategisk styrka.

”Den frustrationen som många av oss känner behöver kanaliseras och få utlopp.”

Tova undrar vad Matilda vill säga till den som vill engagera sig, men som känner frustration över det politiska läget och kanske inte tror att det är någon idé.

– Den frustrationen som många av oss känner behöver kanaliseras och få utlopp. Man behöver sammanhang. Då är det positivt att det finns så många olika aktörer med olika strategier. Man behöver hitta sin nisch och sitt sätt att bidra, det gäller både individer och organisationer. Små pusselbitar utgör tillsammans en helhet.

– Men när en organisation väl får tillträde till mötesrummen, vad bör man då tänka på?

– Ju mer konkret man kan vara desto bättre. Sen vänder jag mig mot kravet på att civilsamhället ska leverera alla lösningar, ibland måste man bara få peka på problemen med utvecklingen. Vi har ju också begränsade resurser och inte alltid tillgång till all information som krävs för att kunna komma med realistiska förslag.

Fridays For Future - om vikten av att inleda obekväma samtal

Civilsamhällets krympande utrymme gjorde sig tydligt i och med att regeringen i sin senaste budget aviserade minskade anslag (från 2026) till ungdomsrörelsen, slopade bidrag till etniska organisationer och gjorde dramatiska nedskärningar i folkbildningen. Men budgeten innehöll också kraftiga nedskärningar i klimat- och miljöarbete, vilket innebar ett avsteg från klimatmålen. För civilsamhällets del skapar kombinationen av de här händelserna en svår situation. Men hur har då möjligheten för miljörelsens gräsrotsorganisationer att påverka förändrats efter den senaste tidens utveckling?

Vi träffar Andreas Magnusson, 19 år och som varit engagerad i Fridays For Future sedan han var 14 år. Han berättar att man, i och med att man är just en rörelse, förhåller sig delvis på ett annat sätt till den politiska utvecklingen och det krympande utrymmet.

– Som gräsrotsrörelse har vi ju inte en lika utarbetad strategi som föreningslivets organisationer, utan en stor del handlar om att vara just en samlande, ungdomsledd proteströrelse. Vi arrangerar demonstrationer kopplat till stora nationella och internationella arrangemang så som COP-möten, regeringens klimatmöte eller Stockholm+50.

Rörelsen finansieras uteslutande genom crowd founding och bidrag. Eftersom man inte är en ideell förening har man inte heller medlemmar på samma sätt som andra ungdomsorganisationer och därmed inte möjlighet att söka statsbidrag.

Stora utsläppsökningar- oavsett regering

Den senaste veckan har rörelsen arrangerat Week of action där man både deltagit i aktioner och i samtal för att koppla ihop frågor om andra sociala orättvisor med klimatfrågan. 120 organisationer och rörelser – så som antirasistiska nätverk, klimätätverk och Svenska kyrkan- har deltagit under veckan.

”Det hjälper inte att tidigare regeringar planterat några träd för att kompensera.”

– För oss är det viktigt att poängtera att även om den nya regeringen brister i de här frågorna så har tidigare regeringar också gjort det. Om man ska kolla rent krass på utsläppsstatistiken med hänsyn till konsumtion och biogena utsläpp, så handlar det faktiskt om utsläppsökningar sedan 90-talet, inte minskningar. Det hjälper inte att tidigare regeringar planterat några träd för att kompensera.

Den typen av “green-washing”-fasad ägnar sig i alla fall inte den nuvarande regeringen åt, menar Andreas.

Tova håller med men poängterar att det finns en viktig skillnad mellan den förra och den nuvarande regeringen vad gäller att bjuda in civilsamhället.

– Civilsamhällets upplever sig stängas ute i flera viktiga beslutsprocesser som de tidigare haft tillträde till, säger hon. Ett exempel för LSU är att vi inte blev inbjudna till klimätmötet, trots att vi betraktades som en “partner” under Stockholm+50.

Hon frågar hur Fridays For Futures representation ser ut i de stora internationella forumen och vilka förtjänster de i så fall upplever?

– Vi tycker att det är viktigt att finnas i de sammanhangen, att arga unga som drabbas av den oansvariga klimatpolitiken är representerade. Annars går ju våra perspektiv helt förlorade. Det finns ett skriande behov för aktivister att träffas i internationella sammanhang, men konferenser som COP är så stora att det blir svårt att bygga gemensamma strategier.

Också finansiering är ett stort problem. Rika vuxna sätter agendan.

Balans mellan att vara en systemkritisk rörelse och att diskutera tekniska detaljer.

Ungdomsrörelsen brottas med att hitta balansen mellan att prata generellt om klimaträttvisa och att nå fram med budskap till beslutsfattare, menar Tova. Detta eftersom de ofta kräver tekniska och detaljrika dialoger för att ta till sig av argument.

Också miljö- och klimatrörelsen tampas med samma problem, menar Andreas. Han säger att det krävs noggranna överväganden för hur man ska prioritera verksamheten och fördela resurserna. I sin externa kommunikation försöker

Fridays For Future förenkla svår och omfattande kunskap, lyfta fram forskning och uppmana till aktion. I de mer tekniska frågorna har man valt att prioritera möten med en stor bredd, allt ifrån den tidigare regeringen till Vattenfalls VD, framför mer formella beslutsprocesser, skrivelser eller remisser.

– Vi landar konstant i att motståndet måste komma underifrån, från gräsrotterna och folket. Politiker har en benägenhet att vända kappan efter vinden och då får man väl försöka vända vinden åt vårt håll, säger han. De behöver ett folkligt stöd.

– Blir det inte svårt då att se några resultat? undrar Tova.

– Det blir ingen positiv förändring, så det är väl ett resultat i sig, svarar Andreas.

– Men ni har ju fått genomslag i en hel generation? säger Tova.

– På så vis har vi lyckats i någon mån, säger Andreas. Fler människor idag vet att vi befinner oss i en farlig situation, men krismedvetenheten är samtidigt alldeles för låg. Vi lyckades inte nå ut i tillräckligt stor utsträckning under valrörelsen, mycket på grund av bristande resurser. I tomrummet som uppstod klev krafter och partier in, som påstår att vi redan har en rimlig miljö- och klimatpolitik.

Andreas menar att diskussionen bör handla om systemomställning. Om det gjordes skulle inte debatten kring energi längre handla enbart om kärnkraft eller huruvida vi ska ha vindkraft eller inte.

– En viktig utgångspunkt måste vara att minska vårt energibehov och ändra våra levnadssätt inte kärnkraftens vara eller icke-vara, som om den vore en helhetslösning för hela krisen.

– Ungdomsrörelsen är ju också ganska enade i de här frågorna, säger Tova. Att klimatfinansieringen behöver öka, minska

betoningen på ekonomisk vinst och i stället prata om hur vi kan omdefiniera vår välfärd. Jag är helt övertygad om att det här holistiska synsättet behöver förankras. Har du några tips om hur vi på ett mer progressivt sätt kan nå ut med de här frågorna?

– Samverkan! svarar Andreas. Organisationer tillsammans med gräsrotter behöver prata om krismedvetenhet, om nutid och framtid. Vi måste förenkla de här komplexa frågorna. Ofta har vi mer kunskap än politikerna men jag tror att en stor utmaning är att lobbyister har så mycket större resurser, de är jättebra på att förvrida statistik och presentera fakta på ett sätt som passar deras narrativ och ofta är journalistiken inte tillräckligt bra på att syna detta.

 “Frågan har blivit så populistisk och polariserad att det blir svårare och svårare att nå ut.”

Andreas känner stor oro för att det saknas handlingskraft över hela den politiska skalan.

– Frågan har blivit så populistisk och polariserad att det blir svårare och svårare att nå ut. Dessutom saknas den

politiska viljan att skapa en politik som tar oss framåt i rätt riktning. Jag har inget förakt mot politiker men absolut ett förtroendeglapp vilket känns väldigt tråkigt, säger han.

Andreas och Tova funderar på varför unga blivit så förknippade med klimatfrågan och vad det skapar för möjligheter. Andreas tror att det är för att unga vågar vara obekväma och ifrågasättande.

– Det här kanske inte är så radikalt men när man tänker efter är det ju vi som får leva med konsekvenserna, då är det inte så konstigt att man känner sig arg och uppgiven, säger Tova. Man har ju inget annat val än att organisera sig. Men det är också viktigt att tänka på att klimatfrågan inte heller enbart är en framtidsfråga. Den har ju förödande konsekvenser för människor redan idag.

Nya möten, storytelling och vikten av obekväma samtal

Andreas tror att man behöver hitta nya sätt att mötas i framtiden, liksom nya metoder för att nå ut med sin kunskap och politik.

– Häromdagen var jag på något som kallades för Climate Beer, berättar han. Ett möte mellan olika personer: forskare från Researchers' Desk, klimatengagerade personer, kulturarbetare, riskkapitalister och arkitekter. Det blev en befriande

diskussion utan att den landade i något specifikt, bara en gemensam känsla av lite jävlar anamma.

”Vi behöver mötas för att förstå att alla tjänar på att gå en annan väg.”

Tova håller med om att vikten av samhörighet kommer att bli central och tror att man måste samlas bredare, också på grund av att regeringen ger näringslivet så stor plats i utvecklingen och den gröna omställningen.

– Vi behöver mötas för att förstå att alla tjänar på att gå en annan väg. Det krävs långsiktiga perspektiv i stället för de kortsiktiga – och ibland förödande – satsningar från näringslivet. Samtidigt tror jag att vi behöver backa från idén om den ekonomiska vinsten som konstant överordnat mål och i stället prata om överlevnad. Jag tycker att religiösa organisationer och ungdomsrörelsen är bäst på de här typen av frågor. På att inkorporera andra värden i samtalen.

Att bygga berättelser om framtiden och måla upp andra scenior än de som tar plats i debatten tror de båda är avgörande för att hantera det rådande debattklimatet och de politiska utgångspunkterna. Många ungdomsorganisationer upplever att det är svårt att få genomslag, vilket bidrar till hopplöshetskänslor.

– Vi måste nog bli bättre på att träffas och prata förutsättningslöst. Att dela det som faktiskt känns. Jag tror att det skulle göra det lättare att fortsätta vara engagerad om man inte blir så ensam med sin frustration, säger Tova.

” ”Vår rörelse är ju berättare och jag tror att vi behöver hitta tillbaka till det greppet.”

Storytelling är ett nytt sätt för Andreas att lyfta fram de här frågorna. Han deltar exempelvis på möten med människor som är verksamma på Dramaten.

– Vår rörelse är ju berättare och jag tror att vi behöver hitta tillbaka till det greppet. Annars riskerar vår kommunikation att upplevas som torr

och ointressant. Vi behöver demonstrera och protestera, det är helt avgörande, men samtidigt behöver vi också använda oss av andra metoder för att nå ut.

Fridays For Future har startat initiativet Climate Live som arrangerat konserter och gästade stora artister. När Håkan Hellström spelade på Ullevi blev rörelsen inbjudna till att hålla tal. Då bad de bandet spela i bakgrunden för att göra det mer levande. Rörelsen har också deltagit på bokmässan där de tog över en av scenerna med ett eget program. Då valde de temat “Hur berättar vi?” och kopplade ihop klimatfrågan med andra viktiga frågor, som exempelvis kroppshets och kroppsaktivism och arrangerade samtal om ”att skriva om klimat”.

– Vi försöker också bredda bilden av hur en konferens kan fungera. Att få in lite dålig stämning och låta intressen stångas mot varandra tror vi bara gynnar utvecklingen. Att låta röster som står långt ifrån varandra, men som delar målsättning, ta plats är högintressant. Det sätter lite eld på diskussionerna.

Tova berättar om en bild hon har på sin dator och ofta tittar på. Den föreställer en representant från norska Extinction rebellion som sitter i ett panelsamtal med Norges klimat- och miljöminister.

– Representanten från Extinction rebellion ser så irriterad ut för att han två veckor tidigare blivit arresterad vid en protest mot ministerns nya förslag. Bilden känns så stark, det är obekvämt men samtidigt så nödvändigt att blanda röster, då händer det i alla fall något, säger Tova och skrattar.

Idag deltar de svenska partiledarna inte längre i samma utsträckning på skolstrejk för klimatet som de gjorde tidigare. Den nya regeringen har inte heller bjudit in Fridays For Future till möten. Det är en erfarenhet som delas av många aktörer i civilsamhället och Andreas tror därför att det är viktigare än någonsin att man samlas från höger till vänster och inkluderar alla de som tycker att klimatpolitiken inte är tillräckligt

ambitiös. Där finns utrymme att göra fler saker ihop, att stötta varandras initiativ och att organisera sig tillsammans.

– Hoppfullhet kräver gemenskap, avslutar Andreas.

Sáminuorra slår håll på myten om motsättningar mellan urfolkrättigheter och verklig klimatomställning

Sara-Elvira Kuhmunen är ordförande för LSU:s medlemsorganisation Sáminuorra, som verkar för att skapa mötesplatser för unga samer och jobbar för politiska frågor som rör det samiska folket. Hon berättar att det samiska samhället beskådar klimatförändringarna på första parkett.

– Vintrarna är inte som förr, det regnar i december och isarna är oförutsägbara, man vågar inte längre röra sig på dem. Detta samtidigt som vi i hög grad påverkas av det som sägs vara lösningen, den gröna klimatomställningen. Det sker stora ingrepp på våra marker och ingen hänsyn tas till vårt levnadssätt. Snarare än att samarbeta kör man över oss.

Sara-Elvira känner igen sig i Matilda och Andreas beskrivning; att det kommer färre inbjudningar till viktiga politiska processer och att när man väl får en inbjudan kommer den pliktskyldigt och i sista minuten, något som leder till känslor av maktlöshet.

– Helst skulle man ha konsultationer innan viktiga möten, säger hon. Och dessutom få underlag och information i tid för att förbereda och arbeta fram en strategi.

Trots att det redan finns en konsultationsordning som säger att samiska representanter ska bjudas in till dialog om frågor som rör deras marker och kultur, så sker inte detta i ärenden som inkluderar klimatfrågan. Detta oaktat att dessa frågor i högsta grad inkluderar det samiska folket.

– Vi möts ofta av makthavare och skogsbolag som för luddiga resonemang om exploateringsplaner, berättar Sara-Elvira. Där får vi sitta och lyssna på hur samebyar ska förstöras, hur vår mark ska sugas ut. Och vi har ingen reell makt att sätta emot. Dialogerna upprättas sent i processerna. När de delgett oss informationen så kan de bocka av dialog ägt rum på och sedan skriva upp det på sitt goda samvete.

– Ja, det saknas mekanismer för att kunna hålla någon ansvarig för regeringsbeslut, menar Tova.

– Ett exempel är när Samebyarna i Jokkmokk, tillsammans med Naturskyddsföreningen, överklagade regeringens beslut om att öppna en gruva i Gállok till högsta förvaltningsdomstolen, säger Sara-Elvira.

”Vi hade gemensamt tröttnat på alla ingrepp i naturen och ville sätta stopp.”

Gruvan i Gállok

Världsarvet Laponia är ett stort oexploaterat naturområde som ligger några mil utanför Jokkmokk. Området befinner sig i den politiska hetluften sedan 2013, då ett stort gruvbolag började exploatera området med provbrytning. Det hela ledde till massiva protester från det samiska samhället samt från miljö- och klimatrörelsen.

– Vi hade gemensamt tröttnat på alla ingrepp i naturen och ville sätta stopp, säger Sara-Elvira. Tillsammans med Fridays for future anordnade vi en manifestation för Gállok. Jag är så glad för att organisationer som Fridays for future förstår att inkludering är en avgörande faktor om man ska uppnå klimaträttvisa.

I syfte att stoppa gruvprojektet samlades 71,000 namnunderskrifter in. Man samordnade också aktioner för att väcka frågan internationellt. Det ledde bland annat till att FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, David R. Voyn och FN:s särskilda rapportör för urfolks rättigheter, Francisco Cali Tzay, uppmanade regeringen att stoppa till gruvprojektet.

Men trots att länsstyrelsen två gånger avstyrkt bearbetningskoncession så valde regeringen förra året att ge Jokkmokk Iron Mines AB bearbetningstillstånd för gruvbrytning i Gállok. Naturskyddsföreningen nationellt tillsammans med Naturskyddsföreningen i Jokkmokk och Norrbotten och samebyn Jåhkågasska har nu ansökt om rättsprövning i högsta förvaltningsdomstolen.

Sara-Elvira tror att det här har blivit en så pass infekterad och konfliktfylld fråga att den förra, och nuvarande regeringen, försöker skjuta beslutet på framtiden.

Om högsta förvaltningsdomstolen går på Naturskyddsföreningen och samernas linje kommer regeringens beslut att upphävas.

“Det är helt oförenligt att kombinera gruvindustri med det samiska förhållningssättet till naturen.”

– Det är helt oförenligt att kombinera gruvindustri med det samiska förhållningssättet till naturen, säger Sara-Elvira. Gruvan skulle påverka renarnas vandringar, förstöra vattendrag och omkringliggande skogar. Det skulle vara en katastrof för oss.

Sverige – ett föregångsland för urfolksrättigheter?

Sara-Elvira och Tova konstaterar att Sverige gärna vill uppfattas som ett föregångsland i frågor som rör hållbar utveckling, klimat- och miljöfrågor och värnandet om urfolksrättigheter i andra länder, men att det ofta brister på hemmaplan. Det påverkar förtroendet och trovärdigheten för Sveriges regering. När Patricia Gualinga, ledare för Kichwa-folket i Amazonas, Ecuador, fick pris från Olof Palmes minnesfond för sin kamp för sitt folks livsvillkor och naturrätt lyfte hon just denna problematik. I sin motivering till priset skriver minnesfonden:

“Genom sin relation till mark och natur visar Patricia Gualinga vägen till hållbara samhällen och att vi alla måste lära oss att leva med naturen och inte mot den. Urfolkens kamp för överlevnad är därmed också mänsklighetens. Patricia Gualingas och hennes medkämpars röst är ovärderliga i det ekologiska katastrofläge som världen befinner sig i.”

– En del av hennes kamp har också handlat om att stoppa en gruva i området. Det kändes verkligen som dubbelmoral att man arbetar för urfolks rättigheter i andra länder men glömmer att titta inåt, säger Sara-Elvira. I sitt tal nämnd Patricia, att hon hört talas om vår kamp för att stoppa gruvbrytning i Gállok, och hon uppmanade svenska maktthavare till självrannsakan. Det kändes skönt!

Grön kolonialism

I samband med gruvprotesterna i Gállok blev begreppet grön kolonialism ett sätt att beskriva hur den gröna omställningen används för att exploatera, förstöra viktiga naturområden och kränka urfolks rättigheter.

“Man tror att man får köra över mänskliga rättigheter så länge som det sker i skepnad av den gröna omställningen.”

– För oss är den gröna omställningen oftast en mörk omställning, säger Sara-Elvira.

Hon är inte emot omställningen i sig, säger hon. Den behövs för att rädda planeten, men hon menar att det är avgörande att omställningen också är rättvis och inte sker på bekostnad av urfolksrättigheter.

– Man tror att man får köra över mänskliga rättigheter så länge som det sker i skepnad av den gröna omställningen, säger hon. Det tycker jag är fel.

Tova håller med.

– Det är så intressant. Genom forskning vet vi att vi inte kan lägga hela vår tilltro till den tekniska utvecklingen, säger hon. IPCC-rapporten uppmanar ju till exempel till ett större systemkritiskt förhållningssätt. Där tycker jag att ungdomsrörelsen verkligen föregår med gott exempel.

Tova menar att vi måste bli bättre på att prata om hur vi vill leva våra liv på ett hållbart sätt och hon frågar Sara-Elvira hur hon skulle vilja leva sitt liv.

– Oj vilken stor och svår fråga, säger Sara-Elvira. Det viktigaste för mig är att ha kvar de förhållanden som jag själv växt upp i. Att bevara renskötseln och föra vidare det arvet till framtida generationer.

– Och för att det ska bli så krävs det att naturen finns kvar. För vår kultur är synonym med naturen och vår historia är inte nedskrivnen i böcker utan i land och i vatten. Snart finns det inte några spår kvar efter oss.

– Jag håller med, säger Tova. Det blir nästan som en parodi. I stället för att gå tillbaka till traditionella sätt att leva i samklang med natur och försöka bevara den biologiska mångfalden så genomför man en grön omställning som kanske istället ska gynna mer tillväxt och ogenomtänkta beslut. Tänk om man hade använd den samiska kunskapen i stället, och använda det som en best practice för hela samhället?

Sara-Elvira poängterar att hon allt oftare landar i insikten om att det är viktigt att förstå de här frågorna ur ett allmänt samhällsperspektiv. Att det inte bara handlar om det samiska folket. Hon menar att industrin och näringslivet har kidnappat begreppet grön omställning och att deras inflytande är så orimligt stort. Därför krävs det också att miljörörelsen och urfolksrepresentanter får sina röster hörda, så att de kan vara en stark motpart i olika forum.

– Förra året arbetade vi tillsammans med andra samiska organisationer över landsgränserna på FN-nivå.

Vi lyfte då frågan om grön kolonialism och visade på exempel från Sverige, Norge och Finland. Det var många andra urfolksrepresentanter som inte visste om de här händelserna och bilden av oss som föregångsland för urfolksrättigheter kom på skam.

“Nothing about us without us”

Tova och Sara-Elvira är överens om att det krävs större solidaritet och samarbete mellan rörelser som drar mot samma mål, och att det är av stor vikt att man ger plats för varandras frågor i politiska sammanhang.

– Vi brukar säga “nothing about us without us”, det tror jag är en viktig utgångspunkt, speciellt nu när det sker en sådan snabb förflyttning av synen på demokratibärare. Organisationer som granskar demokratiövergrepp hotas med att få sina stöd indragna, aktivistgrupper som bedriver fredliga protester hängs ut av statsministern och sen inför man angiverilagar för att ställa människor mot varandra. Det är en mycket obehaglig utveckling, konstaterar Sara-Elvira.

E-post: info@lsu.se

Instagram och Twitter: [LSU_se](#)

Facebook: [LSU – Sveriges barn- och ungdomsorganisationer](#)

www.lsu.se